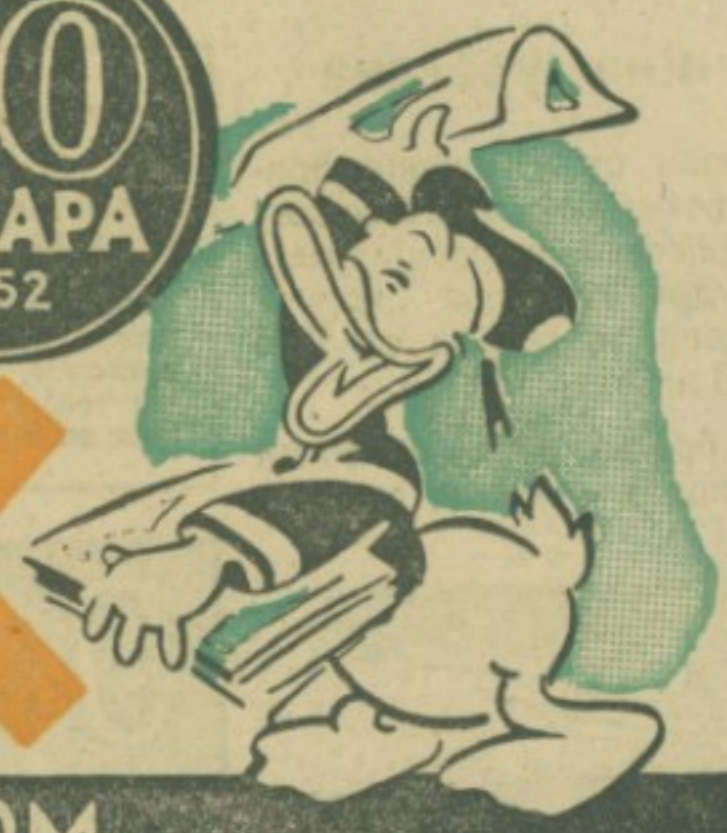

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XX — Број 346
Субота, 16 август 1958

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

ШТА? НИСИ НАМ НАПИСАО ПОРУКУ ДА ДОЂЕМО ОВАМО?

НЕ! МОРА ДА СЕ НЕКО НАШАЛИО!

ШТА ТО НАМЕРАВАШ, ФЛАШЕ?

ИДЕМ ДОЛЕ ДА РАСВЕТЛИМ, АКО МОГУ, АРМОНОВ СЛУЧАЈ! А ВИ, МОМЦИ, НАТРАГ РАКЕТИ... МОЖДА ОНО ПИСМО НИЈЕ БИЛА ШАЛА!

ОВДЕ СЕ ТО ДОГОДИЛО

ЛЕ! ДВА ОНАКВА КАМЕНА! ДА ВИДИМО ШТА ЋЕ СЕ ДОГОДИТИ АКО ПРОТОЊАМ ЈЕДАН О ДРУГИ!

ОХО! ПОЧИЊУ ДА ОДАЈУ ТОПЛОТУ!

САД И СВЕТАЕ... ХЕЈ!

ИЗНЕНАДА, КАМЕНЕ КАО ДА ЈЕ ИСКОЧИЛО ИЗ ФЛАШОВИХ РУКУ И СТАЛО СЕ КОТРОЛАТИ ПО ДНУ...

ОВО КАМЕНЕ СЕ ПОНАША КАО ЖИВО! ЈЕДНОСТАВНО МИ ЈЕ ИСКОЧИЛО ИЗ РУКУ И КРЕНУЛО...

... ПРАВО У ОНУ ПЕЉИНУ!

АУУ! КАКВА ВРЕЛИНА! КАО У ПЕКИ ЗА ТОПЛЕЋЕ ГВОЖЂА!

ОХ... УЖАСНА ТОПЛОТА... ОНЕ СВЕСТИЉУ СЕ... НА ПОВРШИНУ...

АМИ, ПОВРШИНА ЈЕ ДАЛЕКО... ВАН ФЛАШОВОГ ДОМАШАЈА! ИЗГУБИО ЈЕ СВЕСТ!

ОКО НЕГА СУ ХИЛАДЕ МЕХУРИЋА... ОД УГЛЕДИОКСИДА КОЈИ ИЗДИШЕ И КИСЕОНИКА КОЈИ ЛАГАНО ИСТИЧЕ ИЗ ОШТЕЋЕНОГ РЕЗЕРВОАРА...

У овом броју:

- ДИМИТРИЈЕ ДАВИЛОВИЋ У КАРЛОВАЧКОЈ ГИМНАЗИЈИ
- ТАЈНО ОРУЖЈЕ др АДАМСА
- СТРИПОВИ:
Биш челик, Паја Мики, Флаш Гордон, Бим и Бум, 7 патуљка и вештица, Томахаек и Вучко

Јачина урагана

Циклони су у Европи прилично ретка појава: за годину дана просечно их избије свега десет, док годишња „норма“ у Америци за период од 1936 до 1953 износи 188.

Ако брзина ветра премаше 80 метара у секунду, ми смо

већ спремни да кажемо „оркан“. Према неким прорачунима брзина ветра за време правог урагана достиже 300 метара у секунду. Да би то било Јасније, навешћемо да максимална брзина падања човека при искакању падобраном са задршком износи 56 метара у секунду. Није онда никакво чудо што урагани могу да подигну у ваздух људе, стоку, тешка стабла, па чак и читаве куће.

Најмања

Становништво Аљаске повећало се за 60% у току последњих шест година и сада износи 206.000. Иако је веома пространа, ова најновија држава Сједињених Америчких Држава ипак је још најмања у Северној Америци, иза Хаваја и Порторика.

Храбро, маестро

Познати диригент Херберт фон Карајан има обичај да се пре сваког концерта или опере концентрише до максимума. Пре него што ће дати знак за почетак, он дуго стоји са испруженим рукама.

Једном је Карајан дириговао у Верони Вердијевој „Аиду“. Публика је фасцинирано гледала диригента који је пре почетка дуго стајао раширених руку као да признава упомоћ некакве добре духове музике. Изненада, са галерије се зачуло полугласно бодрење:

— Напред, маестро, само храбро!

Америчка новинарка Дијана Раузон провела је неко време на границама Хималаја, у Непалу, у друштву само једног носача. Боравила је у насељима Гурка-племена и упознала се са начином њиховог живота. Доносимо један одломак из њених записа.

САМА У ХИМАЛАЈИМА

дич, пошла сам напрат, тражећи пут кроз пуне планине Непала. Већ првог дана ухватила нас је киша. Уморни, влажни

кретали врло споро. Одело нам је било стално мокро и ја сам се смрзавала. Хране је нестало. У планинским селима кроз која смо пролазили могли смо да добијемо само неко јаје. Друго нису ни имали да нам даду. Главни проблем представљала је вода. Не је, истина, било у свакој сеоској кући, али је постојала опасност да се заразимо ди-зентеријом, које у Непалу има доста. Млеко је било реткост. Да бих објаснила носачу да желим млека, морала сам да нацртам краву. Али, сав његов труд био је узалудан, јер домаћинства која су имала краве нису хтели да млеко дају за новац, већ само да га трапе.

Једино што ме је одржавало била је могућност да посматрам живот овог непознатог народа који је припадао најмногобројнијем Гурка-племену — Таманг. И поред тешког живота, сви су били чили; певали су и стално се смејали. Кад би говорили, гледали су вас право у очи. Људи, жене и деца — сви су радили, јели и пушили заједно. Обрађивали су земљу врло примитивним оруђем. И поред великог труда, често су остајали без довољно хране, али их до бро расположење ни тада није остављало.

Жене су носиле хаљине налик на оне које сам видела код индуских жена, само нешто краће, а људи обично чакшире непалског кроја, сужене испод колена, док им је за време топлих дана једино одело била хаљина која је досезала до испод колена, опасач и непалска капа, нека врста феса. За појасом су имали кукри, нож који служи за све, чак и као оружје у рату. Најзад, срећно смо стигли у Катманду. Иако је пут био напоран, остала ми је најлепша успомена на Гурке, поносит и гостољубив народ са Хималаја

Још о Лајки

Совјетски научник Владимир Јаздовски дао је неке нове подјелиности о првом васионском путнику, керуши Лајки. Анализом добијених података утврђено је да је она осећала извесне тегобе због наглог убрзања приликом узлетања број срчаних откуцаја утројнично се, а исто тако учестано било је и дисање. Све је опет постало нормално кад је сателит ушао у орбиту. После тога Лајка је без неких неадекватности поднела седам дана васионског путовања у стању без тежине. Електрокардиограмима примењени на Земљи нису показали никакво трајно оштећење срца, нити штетне последице по нервни систем.

Бродови и рибе

Амерички стручњак за риболов, доктор Карл Лаглер, мислио је често о томе да ли рибе беже од буке мотора и окретања елисе. После много година испитивања дошао је до следећих закључака: бука мотора, изгледа, не узнемирава рибе. То показују и разне фотографије начињене под водом. Лаје не спречавају мрештење риба, а елисе их ретко одлеђују. Чак и велика бука мотора нема утицаја на риболов. Јер, како он каже, рибе стално траже нешто око себе и грицају све на шта наиђу, па тако долазе и на мамац.

Уместо 17 милиона оваца...

Фабрика синтетичке вуне чија је годишња производња 30.000 тона може да замени стадо од седамнаест милиона оваца. То истовремено значи

да једна таква фабрика ослобађа испод пашњака ништа мање од милион хектара земљишта, које би се могло претворити у њиве.

Један британски официр који служи у јединицама Гурка позвао ме је да пређемо преко Хималаја до границе Тибета. Очекивала сам да ће то бити интересантан пут и пристала сам.

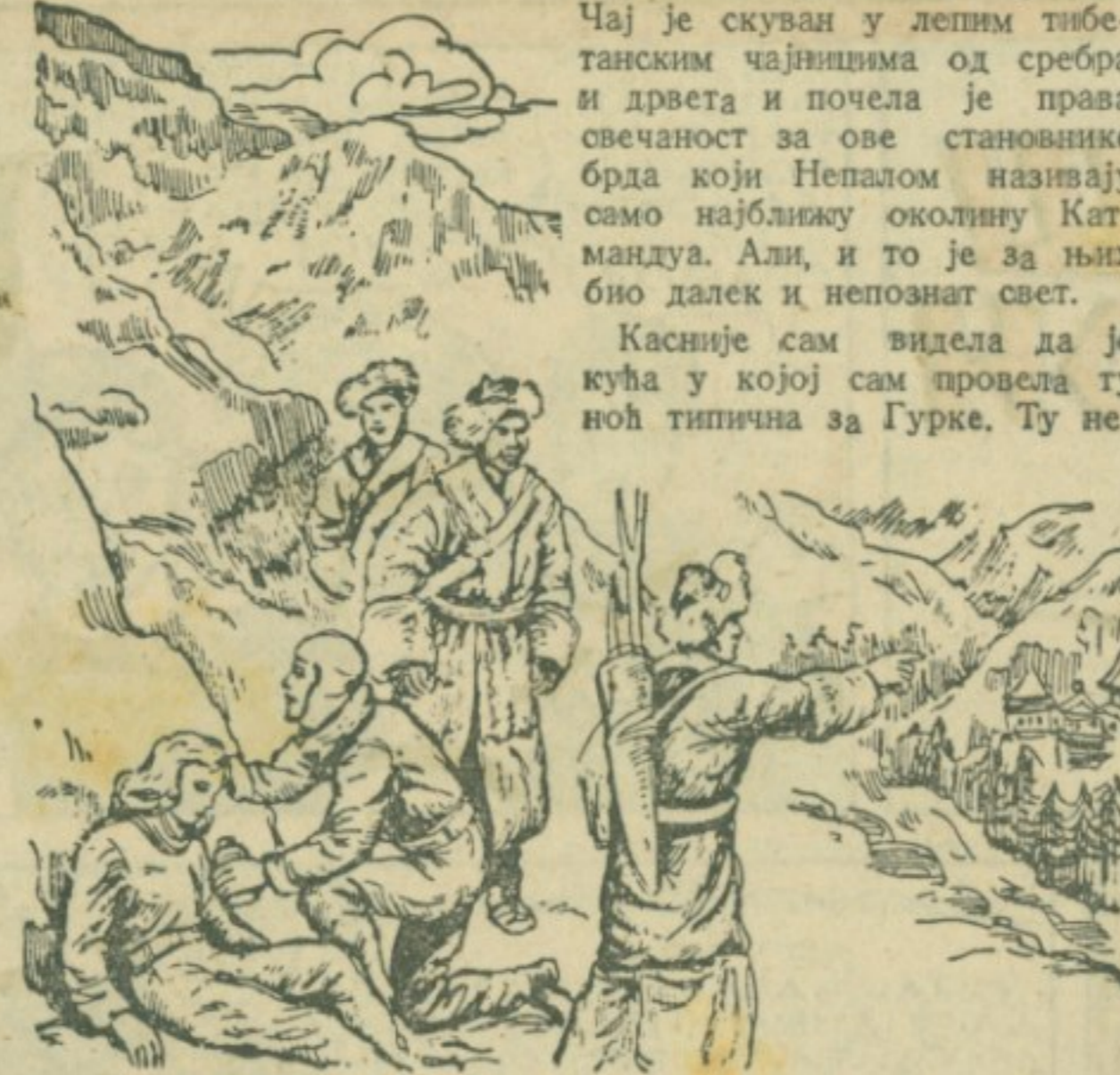
Из Катмандуа, главног града Непала, кренули смо узору, с једним водичем и четири носача. Кроз долину у којој лежи Катманду возили смо се све док нисмо наишли на планине које се као зид дижу у небо.

— Где је стаза? — питала сам. Добила сам одговор да стаза немајити ће их уопште бити. Кретаћемо се вододеринама које су издубиле бујице.

Пели смо се пуна четири часа. Официр је корачао војнички брзо и после извесног времена изгубила сам га из вида. С њим је пошао и водич. Остала сам с носачима, који су се кретали споро као и ја. Али, они су бар имали оправдање: сваки је носио по четрдесет-педесет килограма терета на леђима. Прешли смо преко два планинска превоја — око двадесетак километара — без хране и воде и око четири часа по подне стигли у село где је требало да преноћимо.

Чим сам се нашла у кући, спустила сам се на сламу и заспала као заклана. Пробудило ме је загуљив дим. Испуњавао је читаву просторију и ја сам помислила да гори кућа. Међутим, то је само

наш водич спремао вечеру, а како куће у Непалу немају димњака, дим се разилазио по соби. Отишли смо и до сеоске кафане, да бих упознала живот Гурка. Седели смо на поду и пили „ченг“, густо пиће направљено од пиринча. Већ први гутаји учинили су да

се осетим јачом и да забора-вим на умор.

Следећег дана, брда на нашем путу била су још виша, а стаза још непроходније. Издржала сам још један дан, а онда сам осетила да ме снага напушта и да не могу даље. Рекла сам то свом сапутнику. Он је оставио једног носача и нешто намирница, а са осталима пројучио пут ка превоју који се дизао пред нама, готово пет хиљада метара у виоину.

Са носачем по имену Покха, који ми је сада постао и во-

ма никаквог намештаја нити било какве имовине. Једини луксуз који себи допуштају је — пушење. Пуше сви: и људи, и жене, и деца. Притом строго поштују стари источњачки обичај — ни цигарета ни наргиле не смеју да се додиру уснама. Цигарета се придржава малим прстом, а уснама се приноси други затворене песнице и тако пуши.

Следећи дан били су страшни. Монеунски ветрови, који су дували већ пун месец, до-нели су кишу. Зато смо се

Историја једног сусрета

(2)
...Историја коју је Селкирк испричао старцу имала је своју предисторију.

Енглески капетан Вудс Роџерс, вративши се са пловидбе око света, објавио је књигу „Путовање око света од 1708 до 1711 године“. У тој књизи, међу осталим епизодама са тог дугог и мучног путовања, налазила се и чудна прича о морнару Александру Селкирку који је проживео четири године и четири месеца у потпуној усамљености, на ненастањеном острву.

Вудс Роџерс кренуо је на пловидбу из Бристола 2 августа 1708 године. На његовој „Војвоћкињи“ налазио се и стари морнар Вилијам Дампјер који је два пута опловио око света. Обишавши рт Хорн, Роџерс је запливо Тихим Океаном. Дуго је путовао без заустављања и први пут је бајчио лангер крај острва Хуан-Фернандез, недалеко од обале Чилеа. Једно од тих ненастањених стеновитих острва, обраслих густом шумом, дуго је служило као прибежиште пиратима који су некад господарили јужним морима. Роџерс је поглао на острво чамац с неколико морнара. Вративши се, они су довели напрат много огромних црних ракова — које су одмах послали у кухињу — и... подивљавог човека одевеног у козју кострет. Његов изглед био је страван. Мршав, јако опален сунцем, он се уплашено и дивље обзирао око себе. Дуги, замршени чуперци давно неопране косе падали су му на чело. Био је изгубио способност људског говора и одавао је чудне, невезане гласове, час љутите час тужне. Морнари су с љубопитством и сажкањем гледали чудног човека. Групи испуњеној око њега пришао је и Вилијам Дампјер.

— Ја знам тог човека, — рече он, — Зову га Селкирк. Дobar морнар, али незгодан човек. Пловио сам с њим под командом капетана Страдлинга.

Требало је да прође више дана пре него што се подивљави човек почео привикавати на услове нормалног живота. Постепено је стао да осећа укус јела која су спремана на броду. Привикнут у својој усамљености само на чисту изворску воду, дуго је одвраћао главу од алкохолних пића. Није подносио димљани дим. И дуго још људима је било тешко да схвате шта хоће да каже: говорио је гутајући последње гласове. Али, располагао је таквом сна-

гом и хитрином да се чак ни најдрскији морнари нису усуђивали да га дирају.

Касније је испричао Вудсу Роџерсу да се није слагао с капетаном Страдлингом, да се једном с њим посвађао и да га је овај, као бунтовника и смутљивца, искрцао на ненастањено острво оставивши му, заједно с надом на евентуално спасење, пушку, двадесетак метака, пола килограма барута, секиру, нож, котлић, сламарницу с његовом, нешто мало дувана и библију.

Капетан Роџерс довео је Александра Селкирка у Енглеску. Његова појава изазвала је међу Лондонцима, жељним сензација, највеће интересовање. Многи су долазили да га гледају, као какву ретку животињу доведену из далеких крајева, да чују како прича о животу на пустом острву. Посетио га је и познати новинар Ричард Стил, па је о њему написао и чланак у часопису „Енглец“. Али, као што каже стара пословица, свако чудо за три дана: занимање за човека који је у потпуној усамљености проживео четири године није било дуговечно. Разни „клубовени“, жељни увек нових сензација, брзо су заборабили Селкирка.

За његову судбину много дуже су се интересовали посетиоци обалских крчми. Као уздарје за истиниту причу о свом животу на пустом острву, добијао је од њих по коју чашичу. Да, у тим крчмама друччије се гледало на Селкирков доживљај: у њему су људи видели случај који се може догодити сваком морнару. И ту су се слушаоци другарски односили према Селкирку.

— Био сам страховито огорчен, господине и низашта тада нисам марио. Био сам огорчен на капетана, надутог уображенка, на другове који ме нису подржали, на читав божи свет!... Да, све ми је било свеједно. Седео сам, руку скрштених на прудима, на крми чамаца који ме је носио према обали, пушио лулу и смејао се морнарима-веселима, тим бесловесним овновима покорним пред сваком капета-

новом људи. Био сам уверен да на острву нећу остати дуго — често су га посећивали пирати. „Па лепо“ — мислио сам — један мали одмор неће ми шкодити“. Поред тога, господине, знао сам да наш брод одлази даље и ја сам се тешко мишљао да нема особите среће у наставању пловидбе на том старом дрвеном кориту. Али, ево, чамац се отиснуо од обале. Већ се, баво да га носи, удаљује! Више се не чује плесак весала. Не могу да распознам лица другова у њему... Чамац подику на палубу... Једра брда надирају се под ветром. Беле се у даљини потсећајући на

галебова крила. И тек тада сам схватио како је мирно, како је страховито пусто свауда наоколо. Таласи су се с треском разбијали о обалу, негде у шуми крештала је нека чудна птица. Постало ми је страшно. Потрчао сам до саме воде и стао да вичем. Звао сам их, молио да се врате. Снага ми је истекла с крицима, пао сам ничице на песак и, обухвативши главу ру-

кама, дуго сам тако лежао. Страшно, страшно ми је било, господине, и сад дрхтим кад се тога сетим.

Погледао је на празну боцу и пригушено уздахнуо.

— Читао сам оно што је капетан Роџерс написао о мени. Он пише да сам првих месеца једва успевао да победим очајање и тегобу усамљености. То је тачно речено, господине! Желите ли да знате шта ми је помогло, шта ме је одржало?

Селкирк подиже поглед према таваници и лупи се шаком по грудима. Начинивши побожан израз, сладућавим ће гласом: — Да, спасла ме је само нада у бољу милост... Моја прича, коју изгледа радо слушате, биће прича о томе како сам читао библију и певао псалме...

Старац га прекиде нестрпљивим покретом руке, устаде и, отшкринувши врата, позва крчмара. Овај уђе у собу, хутећи стави на сто боцу и две чаше и, хутећи изиђе. Старац напуни једну чашу и пружи је Селкирку. Овај је пакљиво узео, посматрајући према светлости свеће жућкасти напикат. Подругљив осмех искриви његове танке усне.

— Преувеличао сам, господине, — рече старцу. — Спас од очајања нашао сам не толико у нади у бољу милост колико у једном свима познатом и једноставном средству...

— Којем? — упита старац не скидајући поглед са Селкирка

— Раду! — брзо одговори Селкирк, испразни чашу и с треском је спусти на сто. Очи су му блистале и он се насмеја откривајући јаке зубе. — Ви већ схватате, не говорим вам то због тога да бих вам се приказао као какав поштен човек! Заиста је тако: рад ме је спасао, тачније — неопходност рада. Ја, господине, не спадам у оне који воле рад. О, у старој доброј Енглеској рад је увек био тешко угуњетавање за момке као што сам ја. А ипак, он ме је спасао. Рад је био неопходан, без њега на том проклетом острву не бих преживео ни три дана! Знате ли како се ужасно осећа човек кад, напавши се у туђем, непознатом месту, не зна где да склопи главу? Ми, морнари, познајемо то осећање...

(Наставиће се)

Земљотрес какав се не памти

Сада су први пут објављени подаци о страховитом земљотресу који се прошле године догодио у Монголији. Како пише професор Флоренцов у органу совјетске Академије наука, трус је оставио највидљивије трагове у свом епицентру, на северном делу планинског ланца Гоби-Алтај. Научник је

својим очима видео читаве планине расцепљене километрима. У те дубоке пукотине стрпоштале су се снежне лавине и одроњена земља.

У лопти преко реке

Амерички инжењер Вејн Вилсон направио је пластичну лопту која му омогућаје да „хода“ по води. Иако тешка око 120 килограма, ова „водена корњача“, како је Вилсон назвао свој изум, врло лако се одржава на површини. Помоћу нарочитих педала, он без већег напора покреће куполу у жељеном правцу, а кад се умори ставља у погон мали дизел-мотор.

Најзапосленији

Стручњаци тврде да од свих мишића у човечјем телу очни мишићи највише „раде“. Они покрену очи више од 100.000

пута само у току просечног дневног читања. Иначе, очни мишићи су око 100 пута јачи него што је потребно за нормално обављање њихових функција.

Возачи, не пушите!

Шведски листови објавили су следећи закључак једне научне комисије која истражује узроке саобраћајних несрећа: „Пушење у возу чији су прозори затворени претставља исту опасност као и војња у пушаном стању, зато што дувански дим повећава количину угљенмооксида у крви возача“.

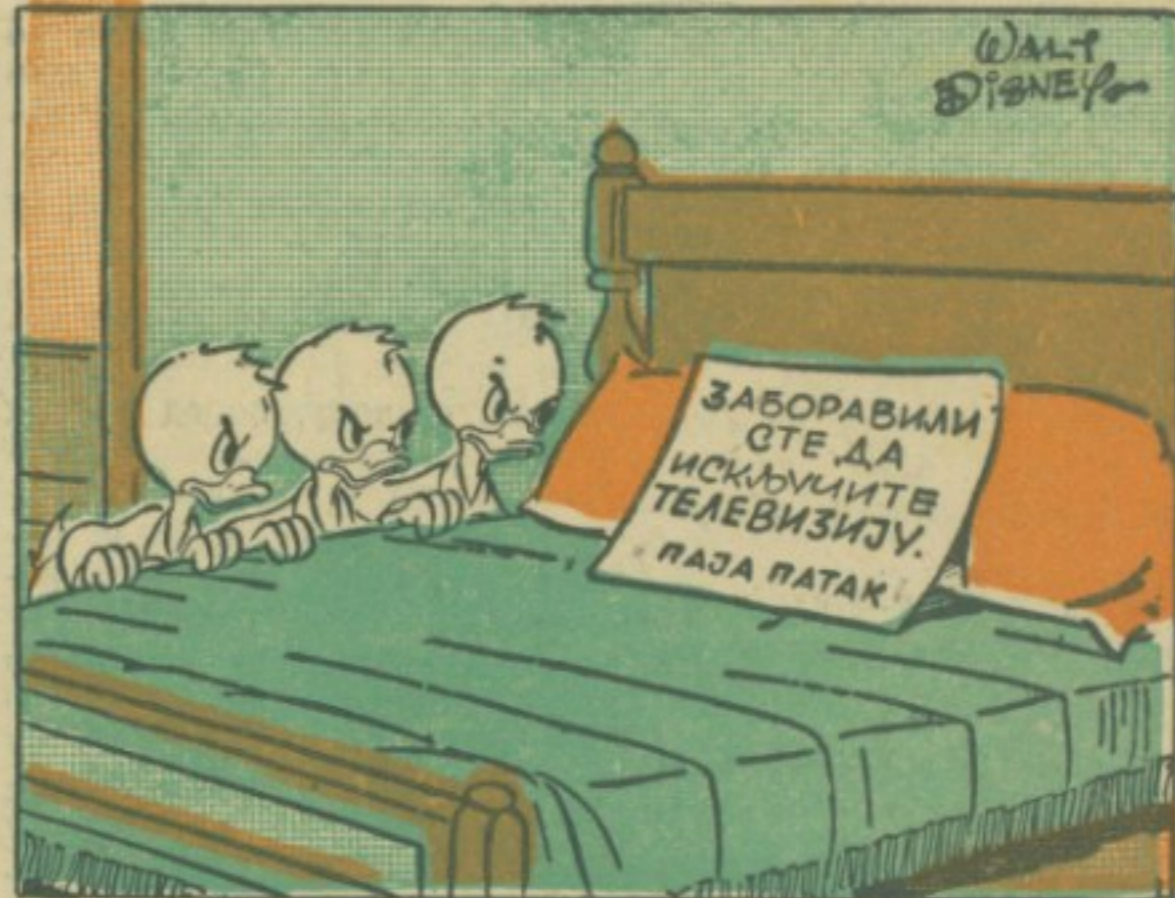
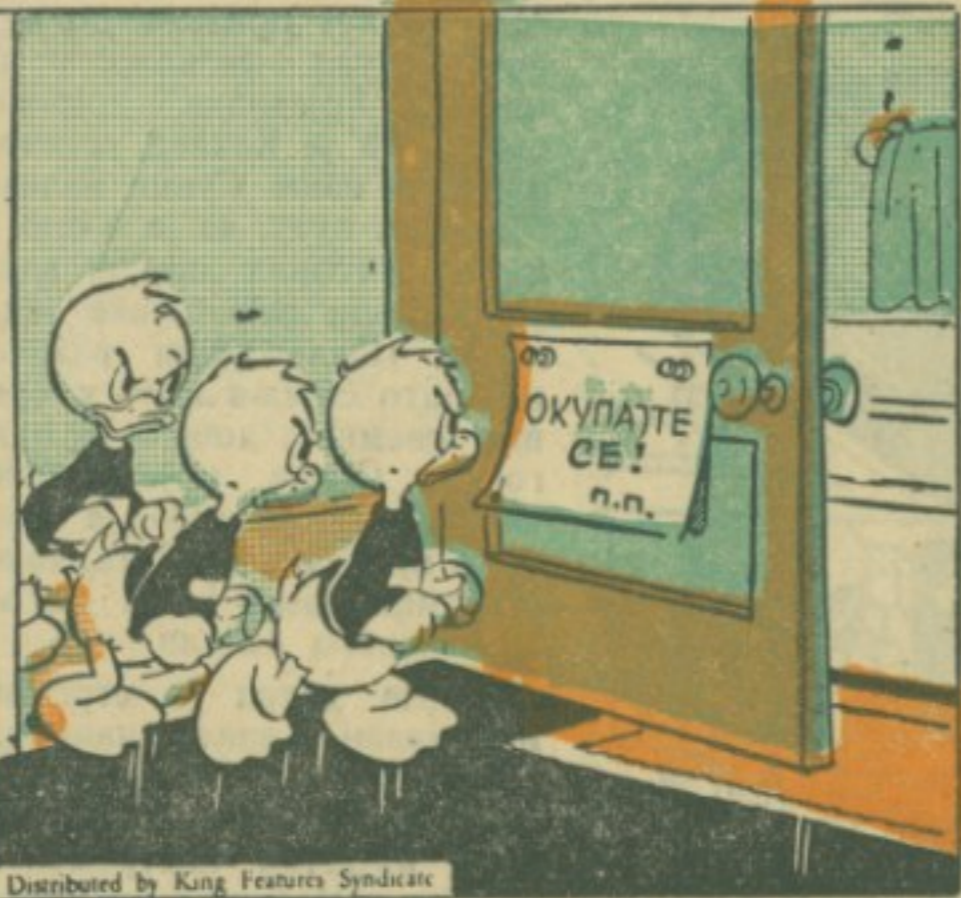
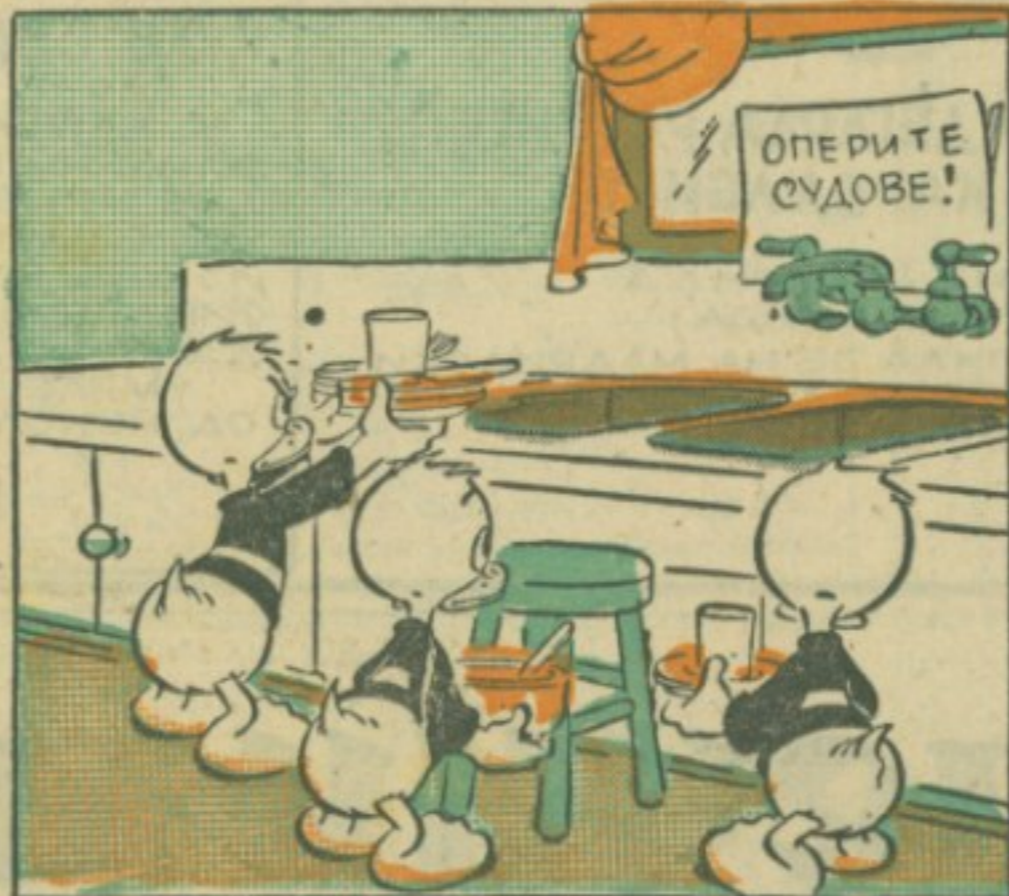
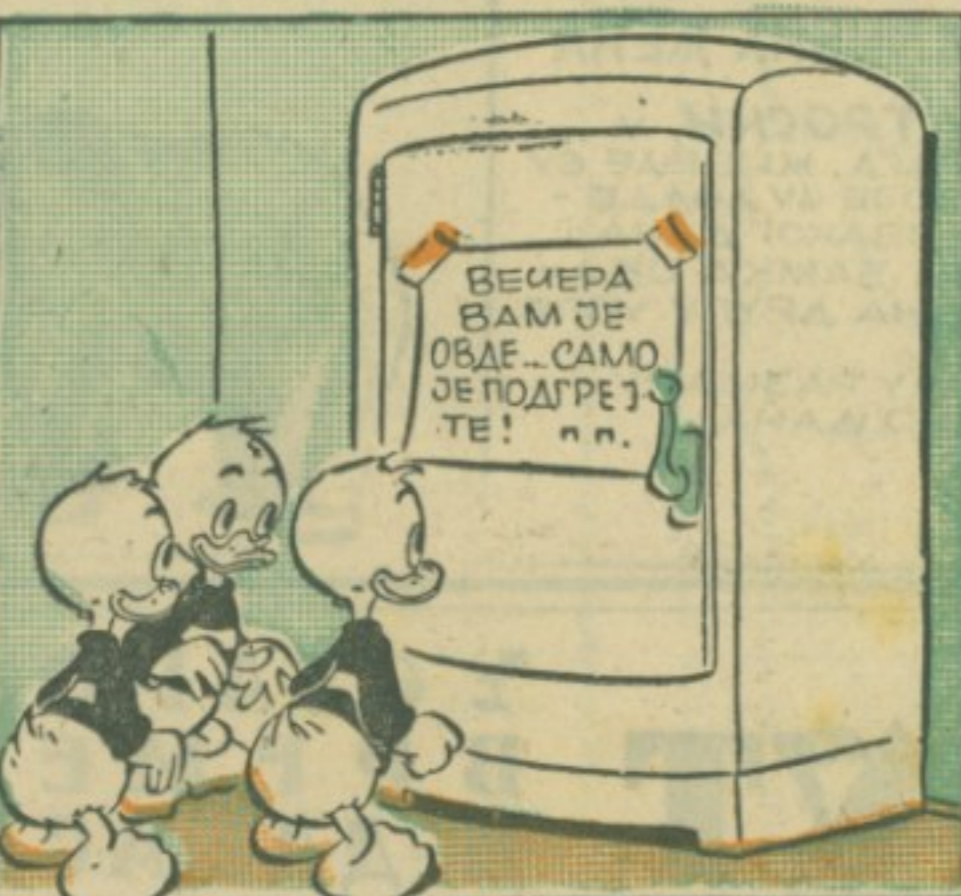
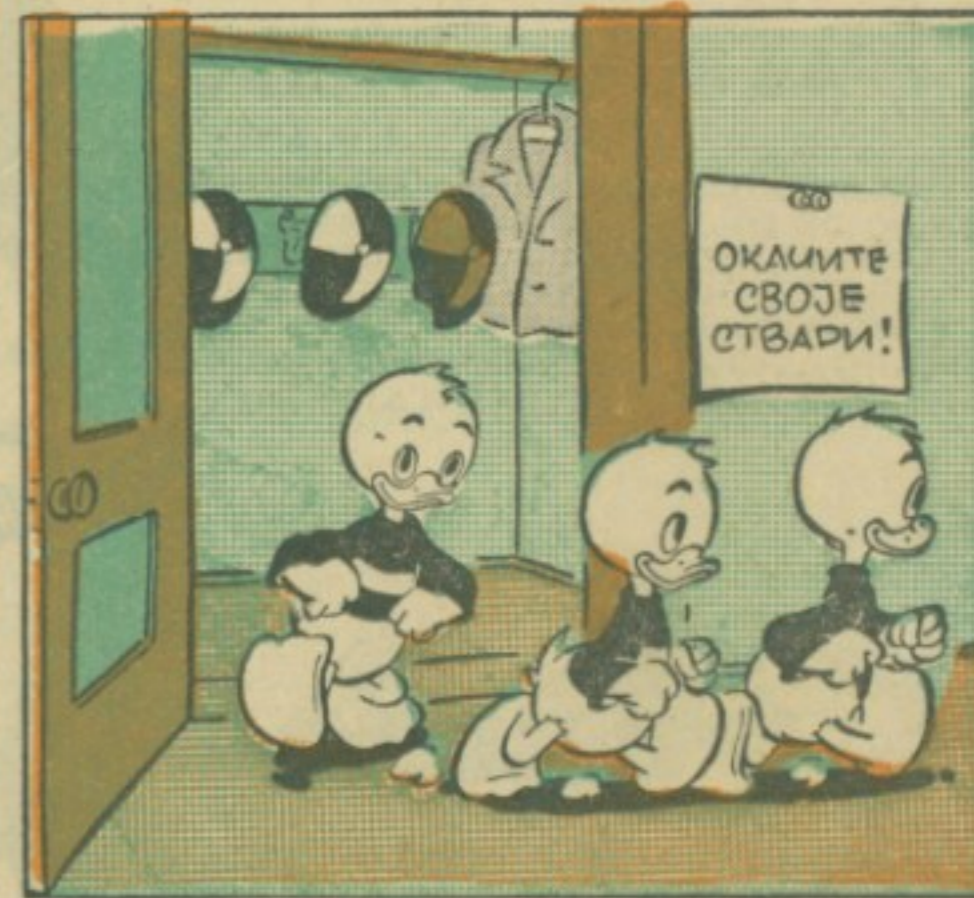
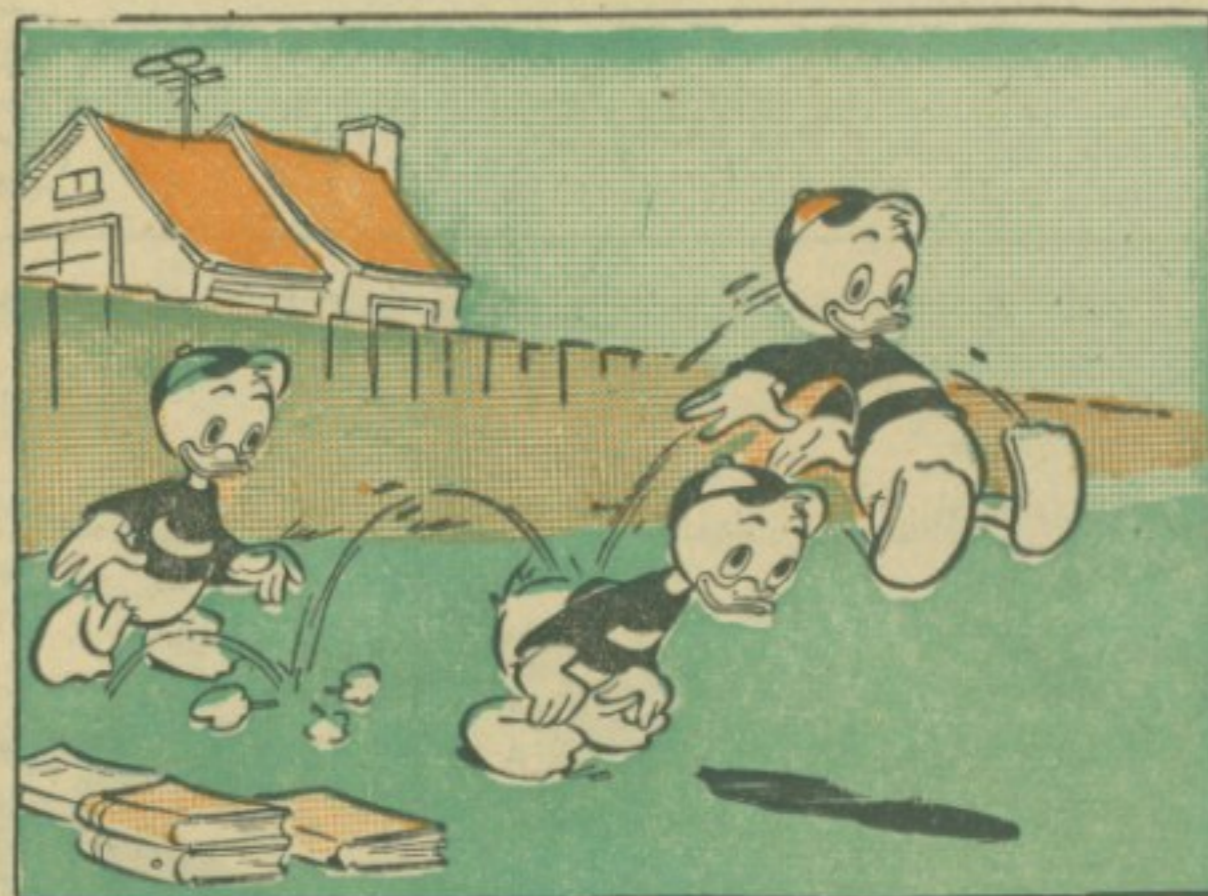
На основу овог закључка надлежне саобраћајне власти забраниле су шоферима који управљају возилима јавног саобраћаја да пуше за време војње, „без обзира на затворене или отворене прозоре“.

Добра мајка

На планинама Норђе, у Италији, ловац Анђело Брандигарте пуцао је на вучицу и успео да је рани. Она је ипак побегла, а ловац је ухватио њено двоје младунчади, однео их у село и затворио их у шталу. Но, кад је идућег јутра пошао да их обиђе, њих није било тамо. У току ноћи рањена вучица је сишла у село, пробила се у шталу и из ње извела своје младе. Трагови на снегу јасно су говорили да се вучја породица опет дочекала слободе.

на вучица је сишла у село, пробила се у шталу и из ње извела своје младе. Трагови на снегу јасно су говорили да се вучја породица опет дочекала слободе.

Астроном Хершел »показује« Сатурн

Када је, 13 марта 1871, енглески астроном Хершел открио нову планету — Уран, енглески владар Ђорџ III и читав његов двор сматрали су да и они треба да покажу некакво интересовање за астрономију.

Краљева жеља била је саопштена Хершелу и у одређени дан астроном је поставио свој телескоп у дворској врт. Још мало па ће доћи краљ, његова свита, дворске даме. Наједном, Хершел је приметио да је време почело да се квари. Облаци су се нагомилавали и скривали небески свод. Астроному је постало јасно да те ноћи неће бити ништа од астрономских осматрања. Шта да ради? Да откаже „сеансу“ и да изгуби још један дан и ноћ које би могао много корисније да употреби? И ко зна како би краљ примио то одлагање? Хершел

би желео да ово што пре претвори преко главе и да се отре се радозналца који баш никакве везе немају са астрономијом.

Наједном, лице му се озарило: брзо је дограбио комад картона и изрезао модел планете Сатурн са његовим чувеним прстеном. Затим је тај модел залепио на баштенски ѕид, вешто га осветлио једним фењером, а кад су краљ и његова свита изволели доћи у башту, он им је, с најозбиљнијим изразом на лицу, показао кроз телескоп свој лажни Сатурн.

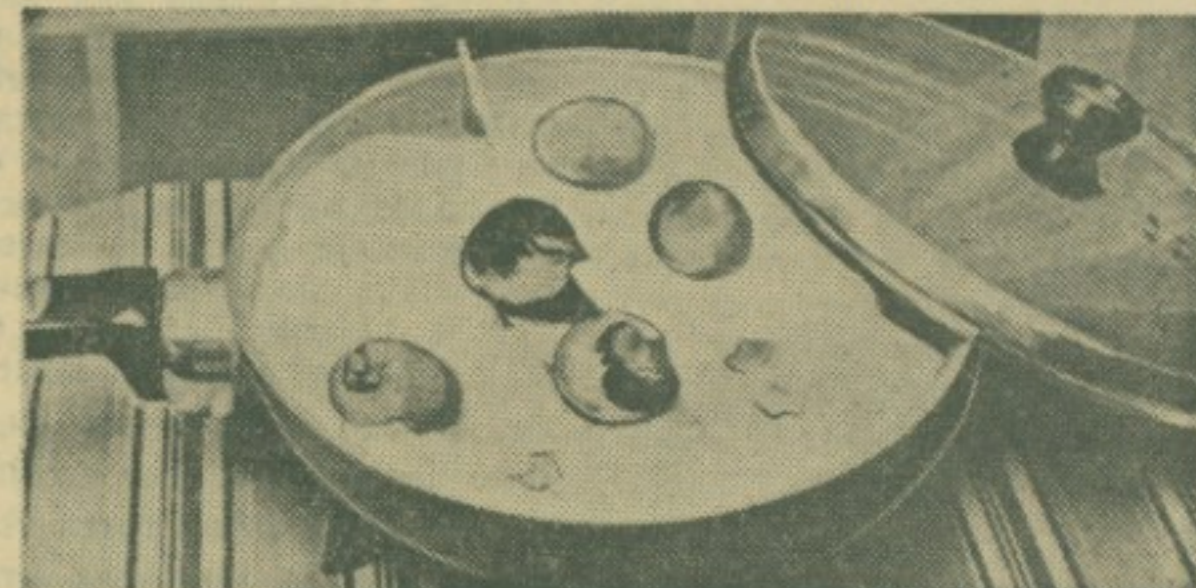
Краљ је био веома задовољан. Дворске даме биле су узбуђене. А Хершел се значајно и подругљиво смешкао.

*

Неколико година после тога, 1787, Хершел је открио Уране месеце Титана и Оберона, а 1789 Сатурнове месеце Мимаса и Енцеладуса

Тигањ - инкубатор

Једно предузеће у Синсинатију, у САД, израдило је електричну шерпу у којој могу да се испрже јаја, али и да

се — излегу пилићи. Ово је омогућено тиме што се дно тигања обложи нарочитим стакленим слојем. На одређеној температури, која се претходно регулише, после четири недеље, уместо кајгане, из јаја се излегу пилићи.

Мишеви - чистачи тунела

Мале тунеле лако је одржавати чистим. Међутим, како да се чисте тунели дуги по неколико километара, кроз које експресни возови путују више минута? За то се — веровали или не — брину мишеви, животиње које иначе нису баш омиљене. Они с толико успеха обављају посао чистача тунела да их дирекција швајцарских железница убраја међу своје најсвесније „сараднике“.

Мишеви живе и легу се између железничких шина и туњава возова уопште их не плаши. Чим један воз прође, они се жустро разлете и покупе све мрве и отпатке хране које су путници, пролазећи кроз тунел, оацили кроз прозор. Мишеви - становници тунела сви су угодни, на велико задовољство швајцарских железница које не морају да плаћају посебне екipe за чишћење тунела.

Ripley's

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

ГРАД КОЈИ ЈЕ ПОСТАО ЛЕК

ИТАЛИЈАНСКОМ ГРАДУ МЕДИЦИНИ ДАО ЈЕ ОВО НЕОБИЧНО ИМЕ, 1127 ГОДИНЕ, НЕМАЧКИ ЦАР ЛОТАР КОЈИ ЈЕ БИО ТОЛИКО УБЕЂЕН У ЊЕГОВУ ЛЕКОВИТУ МОГ ДА ЈЕ НАРЕДИО ДА СЕ УНЕСЕ У ЗВАНИЧНУ ЛИСТУ АПОТЕКАРСКИХ ЛЕКОВА

СКВИКИ ДВОГОДИШЊА МАЧКА ЕМЕ ШПИЦ ИЗ ОШИ СИТИЈА, У АМЕРИЦИ ПИЈЕ МЛЕКО САМО ИЗ БОЧИЦЕ ЗА ХРАЊЕЊЕ ОДОЈЧАДИ

КОКОШКУ КОЈА РЕДОВНО НОСИ ЈАЈА С ТРИ ЖУМАНЦЕТА ИМА КЛАРА МАНЕР ИЗ БОЈСА (САД)

ХИЛЕГАРДА РОДРИГЕС КАРБАЛЕИРО

ИЗ МАДРИДА (ШПАНИЈА) СТУПИЛА ЈЕ НА МАДРИДСКИ УНИВЕРЗИТЕТ СА 7 ГОДИНА (1926)

СЕМЈУЕЛ ХОФАГНЕР ИЗ РОАНОКА (САД) УПЕЦАО ЈЕ ЈЕДНОМ, УМЕСТО РИБЕ, ЖИВУ ВЕВЕРИЦУ

КУЛЕ СВАДМИВИХ ЖЕНА

У ЗАМКУ ТРОСКИ, У БЛИЗИНИ ПРАГА, ЖИВЕЛЕ СУ ДВЕ ЖЕНЕ КОЈЕ СУ ДВАДЕСЕТ ГОДИНА, СВАКОМ ДАНА, ИЗ ДВЕ КУЛЕ ЗАМКА ОБАБИГАЛЕ ЈЕДНА ДРУГУ УВРЕ ДАМА УМРЕ СУ У РАЗМАКУ ОД НЕКОЛИКО ДАНА

ЧОВЕК У СТАКЛЕНОЈ КУГЛИ

ЈАН УЉАТИЦКИ (1764 - 1822) ИЗ УЉАТИГА (ПОЉСКА) ДА БИ СЕ САЧУВАО ЗАРАД СТАЛНО ЈЕ НА ГЛАВИ НОСИО СТАКЛЕНУ КУГЛУ

МЕДВЕД ГРИЗЛИ

ИМА МЕСО КОЈЕ СЕ НЕ МОЖЕ ЈЕСТИ И ПОТПУНО БЕЗВРЕДНО КРЗНО

У Емпиреју постоји пут заслепљујуће белине, који се може видети на ведром небу. То је Млечни пут. Ни ме бесмртници одлазе у узвишено боравиште господара грома.

Ове Овидијеве речи нису само песничка фигура, већ имају и дубље значење. Стари народи су сматрали да она белачаста пруга која се протеже преко целог неба представља везу између овога света и „оног другог, у који одлазе мртви“. Ово изрично тврди римски писац Макробије.

Нека племена у Индији кажу да је то „Пут душа на небо“, а други народи га зову „Птичјим путем“ или „Мишјим путем“, јер верују да птице и мишеви имају везе с „другим светом“. Осим тога, и код Руса се у народу некада веровало да Млечни пут води од неба до пакла и да по њему иду душе умрлих.

Поред познатог грчког мита да се на небу види Херино млеко, од чега је и настао назив Млечни пут, има и разних других народних прича о његовом пореклу. Народи у Северној Африци причају како је нека девојчица ишла по небу и просипала пепео, па се то сада види, а Финци верују да је Млечни пут постао од појаса њиховог митског јунака Јукахајена. Добро је познато објашњење из српске народне приповетке — да се на небу види слама коју је кум успут расуо. Отуда и назив Кумова слама. Ређе се прича како су два кума крада један од другог сламу, па тамо где су им се кола мимоишла виде се два светла трага на небу. Млечни пут заиста има гране на доста великој

Млечни пут

дужини, па су наши стари то добро запазили. Свакако зато што прелази преко целог неба као доста широка пруга, готово сви народи сматрали су да је то пут. У Трину веку пре наше ере, кинески цар Цин-Че-Хоанг-Ти, у својој палати која је требало да представља васиону, поред других небеских тела приказан је и Млечни пут и то, као пут обешен у ваздуху, који је поповезивао два савеза насликана на своју палату.

Док је наука и савремени народ стварао разне легенде о Млечном путу, научници су и у то старо време покушавали да објасне његову природу на бар донекле разуман начин. Тако је филозоф Енолид мислио да је Млечни пут остао као траг некадашње путање Сунца по небу. Места по којима се Сунце кретало остала су спржена његовом жаром и сада се виде као избледела, сивкастобела. Сасвим је нејасно тумачење Анаксимена кад каже да се у Млечном путу види одбијена светлост оних небеских тела која нису осветљена Сунцем. Овом питању озбиљно је приступио Аристотел, мада је дошао до сасвим погрешног закључка. Млечни пут је нејасне белачасте боје, а тако изгледају и комете, па је зато сматрао да је он само једна изузетно велика комета. Иначе, Аристотел каже да су комете земаљска испарења, која сагоревају на великој висини у атмосфери. Само, док су све оне краткотрајне — нестају кад материја сагори — Млечни пут траје

вечито, јер се материја у њему непрекидно обнавља. До погрешног закључка дошао је и Посидоније, јер мисли да млечна боја овог дела неба долази од његове веће топлоте.

У Старом веку само је Демокрит учинио — боље рећи по годи — праву природу Млечног пута. Он је рекао да је Млечни пут скуп веома слабих звезда, толико збијених, да се појединачно не могу видети нити разликовати. Али, требало је да прође много векова да би ова његова тврдња била доказана; морао се пронаћи дурбин. Кад је Галилеј свој први инстру-

У СТАРО ВРЕМЕ И ДАНАС

мент ове врсте уперео у небо, могао је видети оне слабике Демокритовом учењу. И са њим дурбином лако се познаје да Млечни пут није нешто налик на пару или облак, већ да је то рој милијарди густо збијених звезда.

Иако је Галилеј доказао праву природу Млечног пута, прошло је опет доста времена док се није приступило његовом ближем испитивању, просто зато што су за ово били потребни јаки инструменти и нове методе. Када су после открића великих поморских путева Европљани видели звезде и савеза непознатог јужног неба, утврђено је да се

200.000 светлосних година. Ко-лико је он усамљен у простору види се по томе што је најближа спирална маглина удаљена од њега око милион светлосних година. Треба имати на уму да је светлосна година пут који светлосни зрак пређе за годину дана, крећући се брзином од 300.000 километара у секунду).

Голим оком види се око 6.000 звезда, у савременим каталозима има података о стотинама хиљада њих, на фотографским плочама снимљено је много милиона, али све је то незнатно према њиховом укупном броју у Млечном путу, који је процењен на 50 милијарди. Могло би се помислити да је простор Млечног пута густо засут звездама кад их је толико много. Но, то је варка. Звезде су удаљене једна од друге просечно четири светлосне године, а то је као да се у Земљиној лопти налази двадесет лоптица за тенис сразмерно распоређених. Ово је, наравно, само просечна густина, јер има области и много гушће, као и много ређе, насељених звездама.

Поред кретања појединих звезда, и цео Млечни пут окреће се око свога средишта, као неки спирални точак око своје осовине. Али, он није чврсто тело, па је упоређење са точком непотпуно. Звездама које су даље од средишта потребно је више времена да начине цео круг него онима које су ближе њему. Нашем Сунцу, које је ближе ивици него средишту, треба 250 милиона година за једно обртање. У средишту Млечног пута, које се налази у правцу савеза Стрелац, стоје не јата већ огромни скуп звезда. Ту је концентрисано највећи делови светлосних година, а пречник — део укупне звездане масе.

Тежан тренутак

Бивши амерички капетан Роберт Луис позван је недавно у Јапан да присуствује комеморативној свечаности поводом тринаестогодишњице атомске трагедије у Хирошими (6 август). Луис није знао шта да одговори, јер је управо он из свог авиона, пре тринаест година, бацкао атомску бомбу на овај град. Рекао је само да ће му то бити најтежи тренутак у животу. Њега још прогоне успомене на жртве из Хирошима. Јапанци су желели да Луис на лицу места евоцира осећања која је имао пре но што је повукао фаталну ручицу за избацавање атомске бомбе.

»Поштени« лопови

У канцеларије једне фабрике сухомеснатих производа и конзерви у Енфилду (Енглеска) упали су ноћу лопови. Кад су благајник и остали службеници дошли ујутру на посао, нашли су проваљена врата. На њихово велико изненађење каса је стајала недирута. Само је из једне фијоке била нестала фасцикла са преко 100 рецепата најчувенијих кобасица ове фирме.

ДЕЧАКОВО

Девојчица Петра задрхтала је и чвршће стегла око себе танак огртак. Било је хладно, али ускоро ће се родити сунце и загрејати обоје је, Петру и Луиџија. Отац их је послао да са малом једрилицом, како знају и умеју, извуку мрежу која је била бачена недалеко од обале. Рибар Бузепе, њихов отац, сломео је претходне вечери руку кад је био на рибарењу и сад су деца морала да га замене.

Далеко на пучини почињало је да се разидају, али је обала иза њих још лежала у мрак. Луиџи је тражио место где је отац бацио мрежу. Дуго се ништа није видело сем црне воде, а онда је угледао плу-

ћи на површину. Тако је снажно замахвао рукама да се Петра побојала да му је за петма морски пас. Нико код те црнокосе мршаве девојчице не би могао чак ни да наслути снагу коју је у том тренутку скупила да би помогла брату да се попне у чамац.

Луиџи је скинуо наочари и маску за дисање, муцајући од узбуђења, испричао сестри о подводном дворцу.

Петра је и раније слушала од рибара приче о подводном граду на чијим кулама звона тако јако звоне да се њихова јека, кад нема ветра, може надалеко чути. Али, то је била само бајка.

Велико откриће

недалеко од морске обале, негде између твог села Католике и насеља Габиче. Младићу, ако је то истина постаћеш славан.

Луиџи није могао да дели узбуђење свог старог учитеља: мислио је само на мрежу.

— Ако је не нађемо, бићемо осуђени на гладовање, — било је све што је одговорио.

— Хајде, дечко, ићи ћемо заједно до обале. Само, трчи прво и узми своју гњурачку опрему!

...Пун стрепње чекао је Лу-

ићи да његов учитељ изрони. Да ли ће старац издржати тај напор на који није навикао?

Најзад се учитељ појавио на површини. Дисао је тешко, али му је лице било развучено у срећан осмејак.

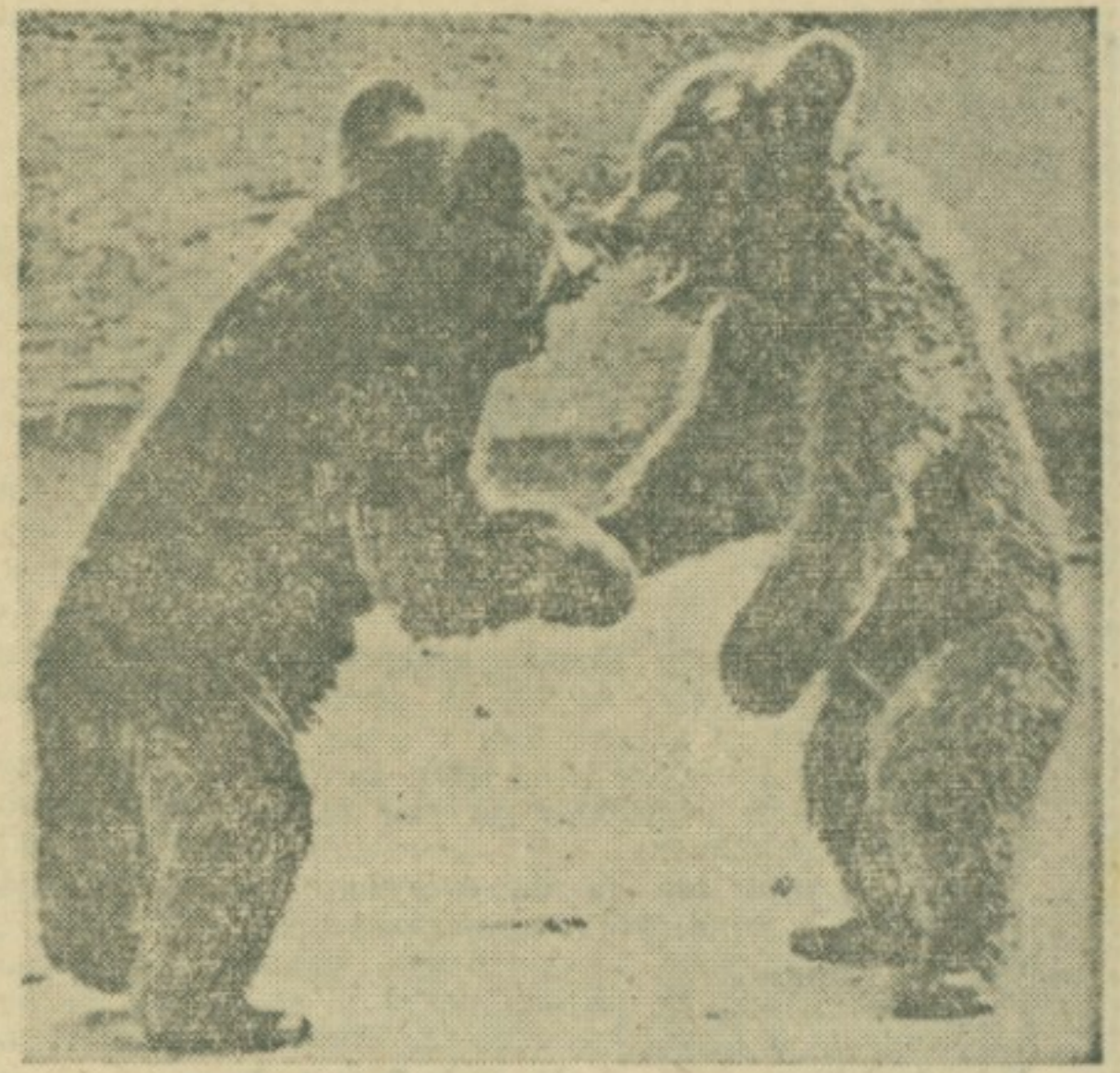
— Имао си право, младићу! Сопственим очима видео сам потонули Крустумијум.

А мрежа? — запитало је Луиџи.

— Она виси чврсто закачена. Не брини. Сутра ћемо је скинути. Чак и риба има у њој.

Мало рибарско село врело је сутрадан од странаца. Новинари су снимали Луиџија, Петру и њихове родитеље. „Рибарска деца открила потопљени град“ — гласили су крупни наслови у новинама. Непознато рибарско насеље постало је преконоћ знаменито. Са свих страна долазили су туристи да се диве потопљеном Крустумијуму и да снабдевени гњурачком опремом, обилазе „подводни музеј“.

Луиџијев отац закрпио је своју мрежу скинуту с куле потопљеног замка. Село је сад пуно туриста и он увек прола сву рибу коју улови, па се нада да ће ускоро моћи да купи нову.

Здраво! Како си?

Бои-тои је, изгледа, у важности и међу медведима. Ево једног од њих. Велики баријерни медвед из јавачке Русије се сада налазе у зоолошком врту у Минхену. Да би направио овај снимак, фотограф једне велике баварске новинске агенције морао је да проведе пуних шест дана у стрпљивом чекању да му се укаже згодна прилика. Приказан на једној изложби уметничке фотографије, снимак је због своје оригиналности добио прву награду.

таче које су лако поигравале на таласима.

— Петро, — рече брат — помози ми да је извучем. Мрежа још никад није била толико тешка.

Удруженим снагама покушала су деца да извуку очеву мрежу, али она се није померила ни за сантиметар.

Шта да раде? Знали су да силно не могу ништа постићи. Драгоцену мрежу може се за час искидати, а то би било пропаст за све њих.

— Знам шта ћу! — повикао је најзад Луиџи. Зграбио је гњурачку опрему коју је прошле године купио за багаџу од неког туристе и ставио је на себе.

Један вешт скок — и већ је нестало у води.

Уплашена, Петра је нетремице заурла у место где је брат заронио. Минути су процицали. Сестра је страховала. Да ли је гњурачка опрема исправна?

За то време дечак је под водом доживљавао необичне ствари. У почетку није веровао својим очима. Али, то није била никаква оптичка варка: пред собом је видео дворца! Прави дворца, с кулама и наубљеним зидовима. На врху највише куле, као каква сребрна застава висила је рибарска мрежа, а вода ју је лагано њихала тамо-амо. Закачила се својим омчама за грађевину и због тога је деца нису могла извући.

Као делфин изронио је Луи-

— Не верујем ти, — казала је девојчица.

Дечак је извесно време размишљао, а затим је пружио сестри своју гњурачку опрему и показао јој место где је видео дворца.

Петра је заронила и — својим очима угледала потонулу палату.

Тек при повратку сетила су се деца да су потпуно заборавила на мрежу — толико су била узбуђена својим открићем.

Дошли су кући празних руку. Мајка је заплакала, а отац, чија је рука била јако отечена и страховито га болела, био је изван себе од љутине.

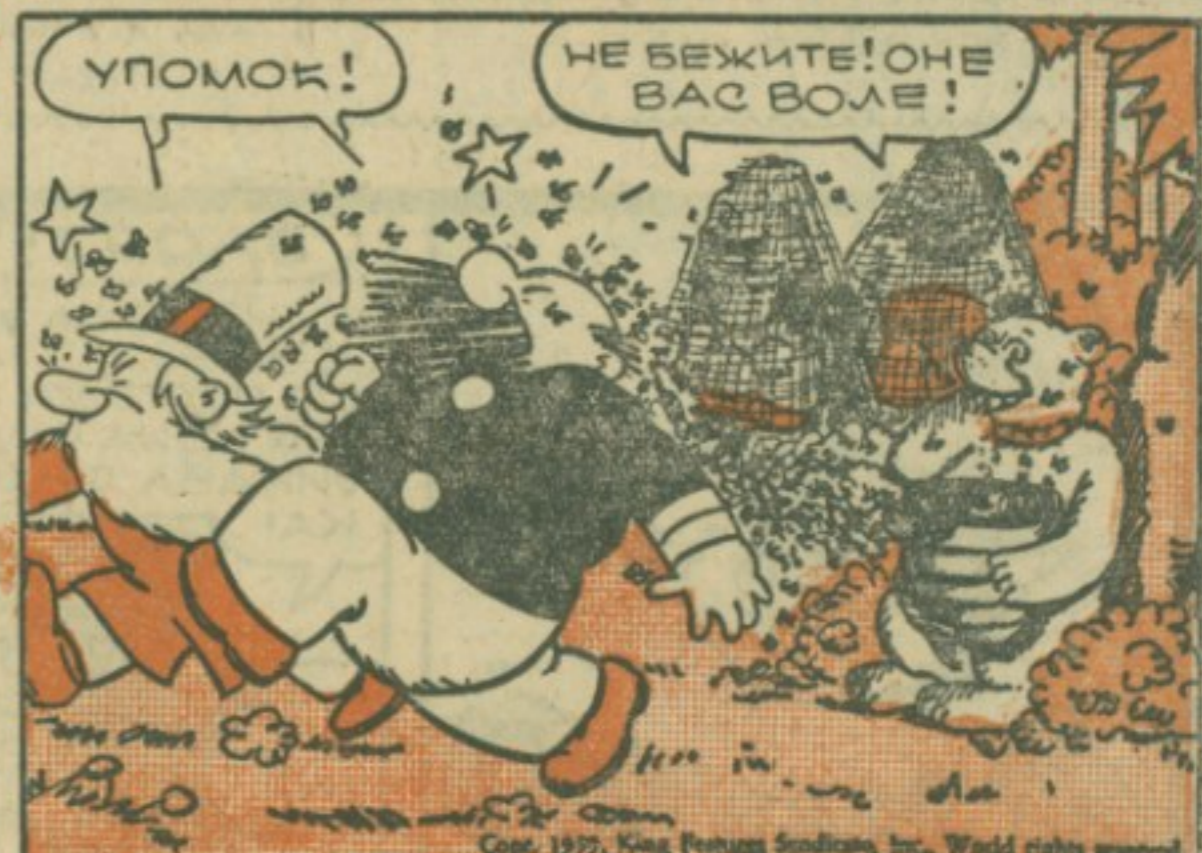
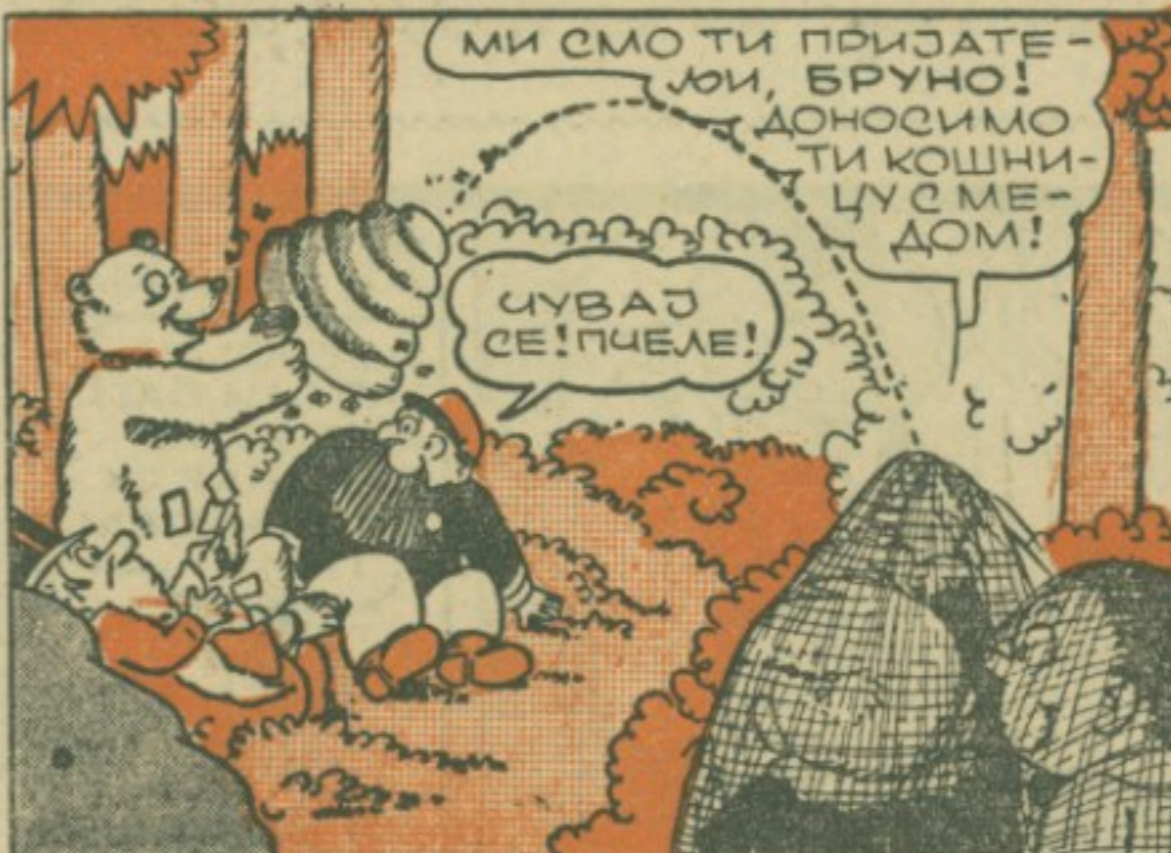
— Сад можемо сви заједно у прошњу! — викао је избежљиво. — Ко зна да ли је мрежа још тамо. Сигурно ју је море већ однело.

Преплашен, дечак је као без душе отрчао до оближњег града, свом старом учитељу, испричао о необичном открићу и о очевој мрежи коју је оставио да се и даље делуја закачена за торањ подводне палате.

Учитељ је био узбуђен.

— Да се ниси преварио, младићу? Знаш ли ти да се у старим хроникама говори о римском утврђеном замку Крустумијуму. Ја сам одавно убеђен да се он морао налазити

20 жиљваја Бима и Бума

Природна кухиња

Становницима једног од села у брдовитом крају источног Алжира нису потребна ни

дрва ни огњиште да би зготовили себи храну. За то им служи — природна кухиња. У огромном каменом „котлу“ гргоће врела вода. До-

вољно је спустити у њу мрежу исплетену од траве и у њој сирово месо па да оно после неколико минута буде и скувано и посољено. Вода кључалог извора Хамам Мескутин садржи раствор натријум хлорида — кухињске соли — а њена температура износи 90 до 95 степени. Природа се чак постарала да унутрашњост ове природне кухиње изгледа лепо, модерно и хигијенски. Наиме, унутрашњи видови „котла“ обложени су чврстом белом наслагом соли која потсећа на емајл.

Димитрије Давидовић

у карловачкој гимназији

Т гимназију у Сремским Карловцима Димитрије Давидовић је дошао као једанаестогодишњи дечак. До вео га је отац из Земуна, где је Димитрије с најбољим успехом саршио основну школу, али ништо није хтео да настави школовање у Грчкој, у коју су иначе српски угледни грађани слали своју децу. У својој детињој глави он је свашта мислио о тој школи, па га је одбијао и назив „даскал“ (учитељ), јер га је изводно од речи „даска“. Касније се кајао што тада није научио грчки језик, који му је био толико потребан у дипломатској служби, нарочито за време боравка у Цариграду.

У земунској основној школи Димитрије је био „школски оратор“. Имао је добро памћење и био веома слободан да пред другима говори течно и јасно. Зато је увек на завршним свечаностима учитељ поверавао њему да пред слушаоцима говори поздравителна и благодарствена слова. То је свакако била и највећа награда и почаст која је ђаку могла да се укаже. Међутим, будућем оснивачу срп-

ског новинарства највећу мучку у основној школи задавало је лепо писање. „Краснописац није био, нити је поред свега усилжавања дотерати могао да лепо пише“. А то је у оно време претстављало тежак недостатак.

Због „нечасне књижице“...

Када је Димитрије постао ђак карловачке гимназије, била је у току година 1800. Много је ода тада испевано у част новог века. Карловачки ђаци виших разреда писали су их на латинском језику, а строги професори оцењивали су та ђачка „стихотворења“ без обзира на лепе жеље у њима изражене. Иако није ништа хтео да учи грчки језик Димитрије је овде морао врло брзо да савлада латински јер је то био наставни језик.

Давидовићев биографи кажу да је он „свих шест класа са најбољим успехом свршио“. Гимназије су у то време имале шест разреда, а данашњи VII и VIII сачињавали су такозвану филозофију, која се слушала на универзитетима. Међутим, баш на крају шестог разреда Димитрије Давидовић је морао да напусти карло-

вачку гимназију. У протоколу је, на латинском језику, забележено да је 5 јуна школске 1806/7 године удаљен из гимназије због једне „нечасне књижице“. То је, уствари, био први јавни писмени рад касније славног српског новинара, дипломате и државника.

Већ као дечак Давидовић је показивао извесну упорност и отвореност у свом понашању. А за време карловачког ђачовања „покрај великога успеха у наукама развио се у њему особито и слободни дух од светских предрасуда, који је свуда тражио и уважавао саму језгру истинитости“. Због таквог свог „умствовања“ дошао је у сукоб с професором Гаврилом Храниславом човеком уображеним, а у суштини плитким. Тадањи свемоћни митрополит Стефан Стратимировић био је професоров заштитник; сматрао га је налом српске књижевности, великим научником и педагогом.

Међутим, ђаци карловачке гимназије много су боље оценили праву вредност овог свог професора. Брзо су и лако, нарочито они који су били жива духа и оштрија ума, сваки његов поглед, сваку неприкладну и смешну реч и сваки чудновати покрет душе и тела примећивали. И ђаци су имали право, јер је тај тобожњи „велики ум“ оставио иза себе само једно дело, па и оно преведено с немачког. Професора карловачке гимназије Хранислава, касније бачког епископа, људи су се једино сећали као састављача „Јоварнаје књиге, или по немешком кухњух“, што бисмо данас назвали — „кувар“.

Слободнији и отворенији од својих школских другова Димитрије Давидовић је убрзо осетио безвредност и интелектуалну слабашност професора Хранислава, који је иначе предавао природне науке, а био смешан не само својим ђацима него и карловачким грађанима. Као штитеник митрополитов, Хранислав је тражио да му се ђаци изузетно покорављују, па је и онако строго дисциплину у карловачкој гимназији још више пооштравао.

Неколико година водио се двобој између професора Хранислава и његовог ђака Димитрија Давидовића. Професор је био немоћан, јер је Давидовић дословно испуњавао његове речи, а ствари су испале сасвим друкчије.

С јастуком на час

Био је месец јул. Несносна врућина. У ниској приземној згради старе карловачке гимназије једва се дисало. Ваци су прикљивали хладне таласе Дунава, сеновиту Фрушку Гору и њене студене изворе. А професор Хранислав, изигравајући древног Спартакса, говорио је како тело треба научити на сваку тежину на глад и жеђ, на зиму и врућину. Сутрадан Давидовић је дошао у школу огрнут неком грдном опаквијом (бујном овчијег крзна). Професор га упита зашто се тако обукао. „Да научим тело на врућину!“ — одговорио је ђак.

Једном је Димитрије заспао на часу професора Хранислава. Можда се само правно да спава, а можда и није, јер су

и остали ђаци били сањиви и зевали су. Професор се околио баш на њега. Изгрдио га је и на крају му рекао: „Дасам као ти, ја бих донео бар и јастук“. Давидовић се хутке дубоко поклонио а сутрадан је дошао у школу са огромним перјаним јастуком. „Шта је то?“ — упитао је зачуђени Хранислав. „Чиним, кларисиме (пресветли), по вашем јучерашњем савету“. Сав тај двобој речима морао је да се води на латинском језику и Давидовић ни у томе није грешио. Тако професор није имао на чему да заснује своју оптужбу против бунтовног ђака.

Седамнаестогодишњи младић добро је знао да онај ко напада професора Хранислава

напада и његовог заштитника, па ипак се одважио да своје мисли отворено стави на хартију. Школске власти су Давидовићев мали спис назвали „нечасном књижицом“, а уствари у њему је било изнето право стање у карловачкој гимназији. Неоспорно, писцу је главна мета био надувени професор. Спис је, како изгледа, продор и међу карловачке грађане. Настала је права узбуна у овом иначе тихом и мирном месту, са већ познатим последицама по аутора.

Истеран из карловачке гимназије, Давидовић је отишао у познати Лицеј у Кежмарку у Словачкој, да студира филозофију. Ту се присно спријатељио с Милованом Видаковићем, који му је у неку руку

био и васпитач. Потом је прешао у Пешту да студира медицину. И даље је друговао с Видаковићем који је у то време почео да објављује своје прве романе. „То је, каже Видаковић за Давидовића, честији један и благонадежни младић, којему је срце врло одано своме роду“.

Када је Давидовић био „III године врач“ (студент медицине), напустио је Пешту и прешао у Беч. Ту је са својим другом Димитријем Фрушићем покренуо „Српске новине“, које означају почетак српског новинарства. „Сретно ти било! — ускликнуо је романописац Милован Видаковић кад му је Давидовић саопштио своју намеру. — Дело је то, мој љубезни Давидовићу, од велике важности... дело сваке похвале достојно...“

И док је професор Хранислав убеђивао своје колеге да од „нечасног“ ђака Димитрија Давидовића неће никада ништа бити, овај се прославио већ после неколико година. А професор Хранислав, иако у своје време под моћном заштитом брзо је пао у заборава заједно са својом „Поварнајом књигом“.

Зашто кажемо...

ИРИДИЈУМ

Златнокрила Ирис, или Ирида, била је по грчкој митологији весница богова и посредник између њих и људи. Ирис је била оличење дуге која спаја небо и земљу. Претстав-

љали су је у облику крилате девојке која држи у рукама крчуг у коме доноси воду облацима.

Занимљиво је погледати ко-

лико је разних речи проистекло од имена богиње Ирис.

Црвене перуника зове се ирис. То исто име носи и нарочита врста стакла које се прелива у дугиним бојама. Ирисштампом назива се штампање „у шареном“, код кога се разне боје истовремено штампају с једне плоче, тако да на својим ивицама прелазе једна у друге. Ирис је научно име за дужицу у оку, као и за кристале неких минерала, нарочито кварца, који се пресијавају у бојама дуге.

Кад је, 1803 године, у платинским рудама откривен нов хемиски елемент, назвали су га иридијумом — по разнобојним растворима његових соли.

Занимљиви

Угао

У ИСТОЧНИМ ДЕЛОВИМА АМЕРИЧКЕ ДРЖАВЕ ТЕМЕСИ **ЖЕЛЕНИ** ЖВАКУ НЕОБРАН ДУВАН. ГОДИМЕ 1943 УНИШТИЛИ СУ ОВА ТАБУ ЖЕТВУ

МИКРОСТОМИНХ ТИБОРУСБАХФОРДЕАНИ
АФРИЧКА РИБА СА ИМЕ РОМ ДУЖИМ НО ШТО ЈЕ ОНА САМА

БИК СЕ УДАВИО У ВЕДРУ ВОДЕ
ДРШКА ВЕДРИЦЕ ЗАКАЧИЛА МУ СЕ ЗА РОГОВЕ ТАКО ДА НИЈЕ МОГАО ДА ОГЛОБОДИ ГЛАВУ (У ГРОВЕРУ, У АМЕРИЦИ)

ИЗА КУЛИСА

Тајно оружје

Осушено село као да је било уснуло под црвеним зрацима пустињског сунца што је већ тонуло под хори. По улицама тог малог безименог насеља на југу Сједињених Америчких Држава није било ни живе душе. Исто тако ни у зградама. Из даљине се чуло брујање авионских мотора на великој висини.

Кад је бомбардер надлетео пусто село, из његове утробе испало је нешто налик на бомбу. Уствари, био је то велики, дугуљаст цилиндар с падобраном који се одмах отворио. На висини од око три стотине метара, из цилиндра је излетело небројено много малих црних тачкица које се расуше по небу. То се догађало баш над селом и црне тачкице се убрзо стрмоглавише право на куће.

У први час ништа се не догоди. А онда, изненада, свегао пламен суку из једне куће. Као да је то био неки сигнал, пламенови блеснуше и из осталих кућа. Ускоро је читаво село пламсало као једна буктиња.

Карлсбадских пећина у држави Нови Мексико, где је видео силне хиљаде слепих мишева, синило му је да би се они могли употребити против Јапанаца.

Зашто се на нападача не би могла бацити јата слепих мишева од којих би сваки носио запаљиву бомбицу? — питао се он. Замислио је како се ти мали живи бомбартери сунавраћају на јапанске градове. Тамо би дрвене куће, збијене једна уз другу и запаљиве као шибнице, била одлична мета за слепе мишове с бомбама, јер те животињске по нагону теже да се сакрију од светлости, па би управо тражиле заклон под стрехама.

Али, др Адамсу је било јасно какве све тешкоће треба савладати до остварења тога плана. Да ли ће бити могућно уловити довољан број слепих мишева? Хоће ли они моћи да носе бомбе? Да ли ће те неже животинске издржати лет авионом на великим висинама? Много проблема које је ваљало решити...

II СВЕТСКОГ РАТА

доктора Адамса

умиру огромне колоније тих животињца.

У исто време, друга екипа научника испитивала је које су врсте слепих мишева најпогодније за преносење бомби. Брзо је утврђено да би најбоље одговарали слепи мишеви звани „мастиф“, највећи у Северној Америци, педесетак сантиметара дуги, који би могли понети бомбу од пола килограма. Али, „мастиф“ је било искупиће мало.

Најзад су одабрали мексикански слепи мишеви без репа, тешки свега петнаестак грама. Било их је готово у неограниченом броју у пећинама Тексаса, Аризоне и Новог Мексика. Чак ни лов на њих није претстављао никакву тешкоћу.

Америчка морнарица одређена је да помогне на овом послу. Њено људство, неколико пешадских јединица, било је у стању да из четири тексашке пећине за једну ноћ ухвати милион слепих мишева! Али како их транспортовати, како их сачувати живе? Показало се да се најбоље могу чувати кад им се знатно снизи телесна температура. Пошто се „одмрзну“, још неколико дана, док потпуно не дођу себи, није их било потребно хранити. Остало је само да се тачно одреди кад их треба транспортовати да би над циљем били у стању да лете. Пошто је и то утврђено, одлучено је да се за акцију понесу у округлим избушеним плочама, сложеним као јаја, а да се те плоче ставе у велике цилиндаре с падобранима. У један цилиндар могло је стати хиљаду до пет хиљада слепих мишева, од којих је сваки носио запаљиву бомбу тешку тридесет грама, са упалачем који је спречавао превремено паљење.

Бомба је горела осам минута и испуштала пламен дуг 55 сантиметара. Била је причаћена под трбухом животињске помоћу хируршке копче и канџа. Опити су показали да слепи миш кад нађе уточиште, по нагону самоодржања преграде канап и побегне.

Уништење пустињског насеља специјално подигнуто у ту сврху пружило је потпуни доказ о ефикасности необичног „тајног оружја“ др Адамса. Али, било је и других доказа. У току опита извештај број слепих мишева с бомбама побегао је и нашао заклона под крововима зграда једне ваздухопловне базе у Новом Мексикоу, која је зачас планула и изгорела. Дакле, нежељени али очигледан доказ више да др Адамс и његова екипа нису узалуд радили.

У октобру 1944 сви припреми радили за операцију „Зраци X“ били у окончани. На то је утрошена сума од око 800 милиона динара. И баш тада министар одбране наредио је да се даљи радови прекину — јер је атомска бомба била скоро готова.

Да је операција „Зраци X“ спроведена, какве би резултате дала? Др Адамс сматра да би његови мали живи бомбардери могли да изазову пожаре који би потпуно уништили све велике градове у Јапани. Показало се да се слепи мишеви, од тренутка кад се ослободе из цилиндра, убрзо разлете по површини од шездесет километара у пречнику. То значи да би пожари у исти мах букнули на огромном пространству и тако изазвали непроцењиве штете, проузрокујући релативно веома мало људских жртава.

Све је готово, али...

Припреме

Сматрајући ипак да је његова замисао остварљива, хирург се без оклевања упути у Вашингтон. Његов предлог изазвао је велико интересовање у министарству одбране.

Одобрење и новац за огче брзо су издати. Одмах је, под руководством др Адамса, извршен број прирађања предузео испитивање у пећинама на територији САД

да би се утврдило где има највише слепих мишева. Закључак је био: највише их је на југоистоку, северно од Мексика, где већ вековима живе и

Операција „Зраци X“ — план за напад с најчуднијим тајним оружјем скован за време II светског рата — први пут је испробан са изванредним успехом. Из великог цилиндра што га је авион избацио излетели су најмањи бомбардери на свету, снабдевени минијатурним запаљивим бомбама — мексикански слепи мишеви без репа!

Стреже кућа биле су управно начикане тим животињцама које су у мраку тражиле заклон. Неколико минута пошто су слепи мишеви нашли уточиште, запаљиве бомбе ступиле су у дејство и обавиле пламеном читаво село.

Та судбина била је намењена Јапанским насељима, подигнутим од дрвета и картона...

Рађање плана „Зраци X“

По подне 7 децембра 1941 — на дан јапанског напада на Перл Харбор — доктору Л. С. Адамсу, хирургу из Пенсилваније, пао је на памет чудан ратни план. Враћајући се из

Своја кућица...

— Наша кућа је веома удобна за становање, само нам сметају радозналици, — тако је рекао новинарима Клод Цвет, фармер из Сасекса, у Енглеској, који се одмах после венчања уселио са женом у реп напуштеног транспортног

авиона „Дакота“. Овај помало необичан стан на точковима има два кревета, малу кухињу и купатило, текућу воду и електрично осветљење. Предумљиви фармер је, изгледа, решио и овај последњи проблем: само он и жена знају место где ће одвући своју кућицу, како би се ослободили радозналих пролазника.

ПОНОВО У ШКОЛИ

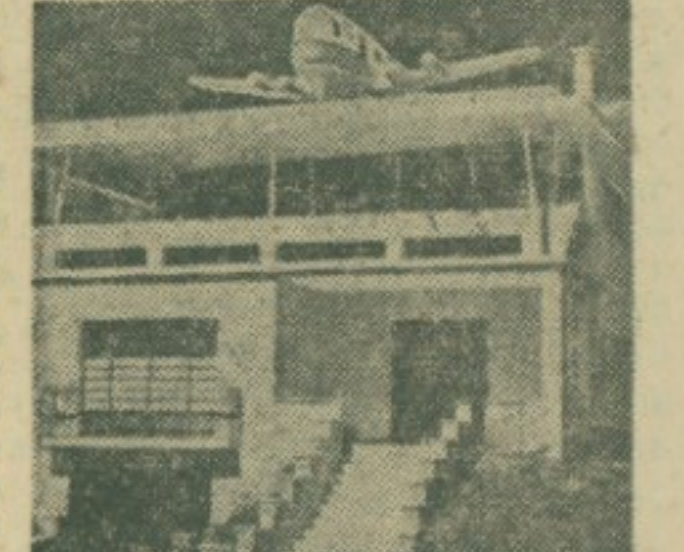
У Њујорку је ових дана донета једна интересантна одлука. Најесен ће око 600 наставника математике у вишим школама морати поново да похађа током целе школске године предавања — да би стекли „новије појмове из математике“.

7 ПАТУЉАКА И ЗЛА ВЕШТИЦА

Неће полетети

Посетиоци Карајаса, главног града Венецуеле, имају прилику да на једној кући виде необичан приказ: како на крову стоји четворомоторни авион. Али, он не може да лети. То није ни била намера његовог градитеља, јер то је

уствари цистерна за воду. Власник је желео да се она моделира у облику авиона, допуњујући тако на извештај начин фасаду своје зграде која има раван кров и потсећа на мали аеродром. Авион-цистерна може да прими 1700 литара воде, што претставља знатну залиху за време суша, које су честе у овом крају.

САМ ПРОТИВ ВУЧЈЕГ ЧОПОРА

Огорчен што му вуци већ неколико ноћи узастопце нападају стадо, португалски пастир Жоао Гордо сачекао их је на месту куда су обично пролазили, наоружан само тешком батном. Кад је чопор наишао, Гордо је ступио у борбу с њим. Ударима штапа он је убио седам вукова, док су остала три побегла.

историја на...

На орању

...камену

Велик број цртежа односи се на обичаје и веровања: групе свештеника око бога јелена (божанство с јеленским роговима, познато и знатном броју других преисториских група у Европи), епизоде које говоре о постојању култа Сунца и култа плодности, сцене жртвовања животиња у спомен мртвих, као и читаве чете божанстава и митолошких бића која су понекад необично налик на личности из германских сага.

Јелен ухваћен замком

ваних у стену. Одмах је ово место постало станица научника, који су из године у годину откривали све нова и нова сведочанства о постојању једног дотада непознатог народа који је живео на земљишту Италије пре око 4.000 година. До данас је откривено и сређено преко 600 цртежа.

Ови цртежи претстављају најбогатију и најразноликију етнологску документацију о једном европском преисториском народу. Нађене су, поред осталог, слике читавих села састављених од малих група колиба, од којих су неке вероватно биле на кољу. На неким цртежима виде се простране обраће површине истресане међама и каналима за наводњавање, што сведочи да је у бронзано и гвоздено доба у овим крајевима постојала интензивна пољопривреда.

Колиба на кољу

знају са животом народа који је давно нестао с лица земље оставивши иза себе — само цртеже.

Обрада метала

Психијатрија у служби стриже оваца

д рођења индустрије вуне у Аустралији око 1790 године стрижење оваца је био увек главни догађај године на свим фармама овог најмањег континента. Дочекивало се као свечаност, као жетва у нашим крајевима.

Познат је легендарни стрижац-луталица, који по читавој Аустралији иде од фарме до фарме као номад наоружан само својим маказама, препричава новости и догађаје и тако стиче достојно место и у аустралиској литератури.

Стрижење оваца је окупљало све становнике са фарме и из њене околине и претстављало је право спортско и витешко такмичење. Сваки стрижац је плаћан према броју ошишаних оваца. Деценијама су бележени рекорди у овој необичној спортској дисциплини. Занимљиво је да светски рекорд у стрижењу оваца, по-

стигнут пре готово седамдесет година, ни до данас није оборен. То нису успеле чак ни електричне машине. Наоружан великим маказама Џек Хоуз је у Алис Даунску (Квинсленд) 10 октобра 1892 године остригао 321 овуца за седам часова и 40 минута.

Мада техника није могла пронаћи ништа ново и савршеније од руку и маказа које су употребљавали наши предци, медицина је недавно открила да стрижење може по-

После вишегодишњих испитивања, два америчка инжењера пронашла су уређај којим би при авионским пожарима могли да се спасу небројени људски животи. Но, да ли ће ти уређаји икад бити примењени? Проналазак би свакако користио људима, али би век авиона био дужи и зато зараде фабриканата мање.

Једног дана, после Другог светског рата, инжењери Џери Ледерер и Хари Цорт разговарали су о несрећним случајевима у запаљеним авионима у покрету.

— Шта нам стоји на путу — рекао је Цорт — да извршимо експерименте са апаратима који су као ратни вишак одређени да се униште? Изазивањем пожара да бисмо испитали како се материјал пали, како се и којом брзином ватра распростире.

Ледереру се предлог допао и одмах је почео да тражи одобрење од одговорних људи да им се дозволи вршење проба. После много разговора, најзад је стигло овлашћење и истраживање је започело почетком 1949.

Прво је начињена писта довољно дугачка да омогући авионима брзину од 150 километара на сат, која је убицајена при узлетању и слетању авиона. При крају и са стране писте заборени су у бетон гвоздени стубови. Пошто крила авиона о њих ударе, пробуши се резервоар с бензином, а то се редовно догађа приликом грубог спуштања на земљу. Најзад да би дошло до потпуног уништења апарата, на крају стаје је подигнут зид од бетона о који мора да удари.

Око овог позорја постављено је много филмских камера да би се из свих углова вршило снимање апарата који пламти. Camere су биле постављене за нормална и убрзана снимања. После првих опита — се увидело да све ове припреме нису још довољне. Било је неопходно знати колика се температура ствара приликом оваквог пожара, који се гасови ослобађају у кабини, како се ствара кратки спој, како пучају доводи за бензин итд. Да би се испитало све ово у близини је начињен велики, добро заштићен кесон са око 200 различитих инструмената. Сваки од њих требало је да бележи специјалне појаве, али је и у сам авион уграђено у крилима, деловима кабин, на бензинским и другим цевима, преко стотину справа за мерење температуре и осталих појава које су, јављале резултате путем радиоталаса. Такође је било веома важно да се сви догађаји хронометарски тачно бележе, да би се знало којим се редом шта догађа. Ако ватра избије у једном делу десног крила, на пример, требало је сазнати како у њему расте температура и шта се од тог тренутка дешава у другим деловима авиона.

Припремни радови и прва фаза испитивања трајали су пет година. За то време је уништено 45 авиона.

Прво до чега су два научника дошла било је то да се бензин из оштећеног резервоара нагло испарава и образује

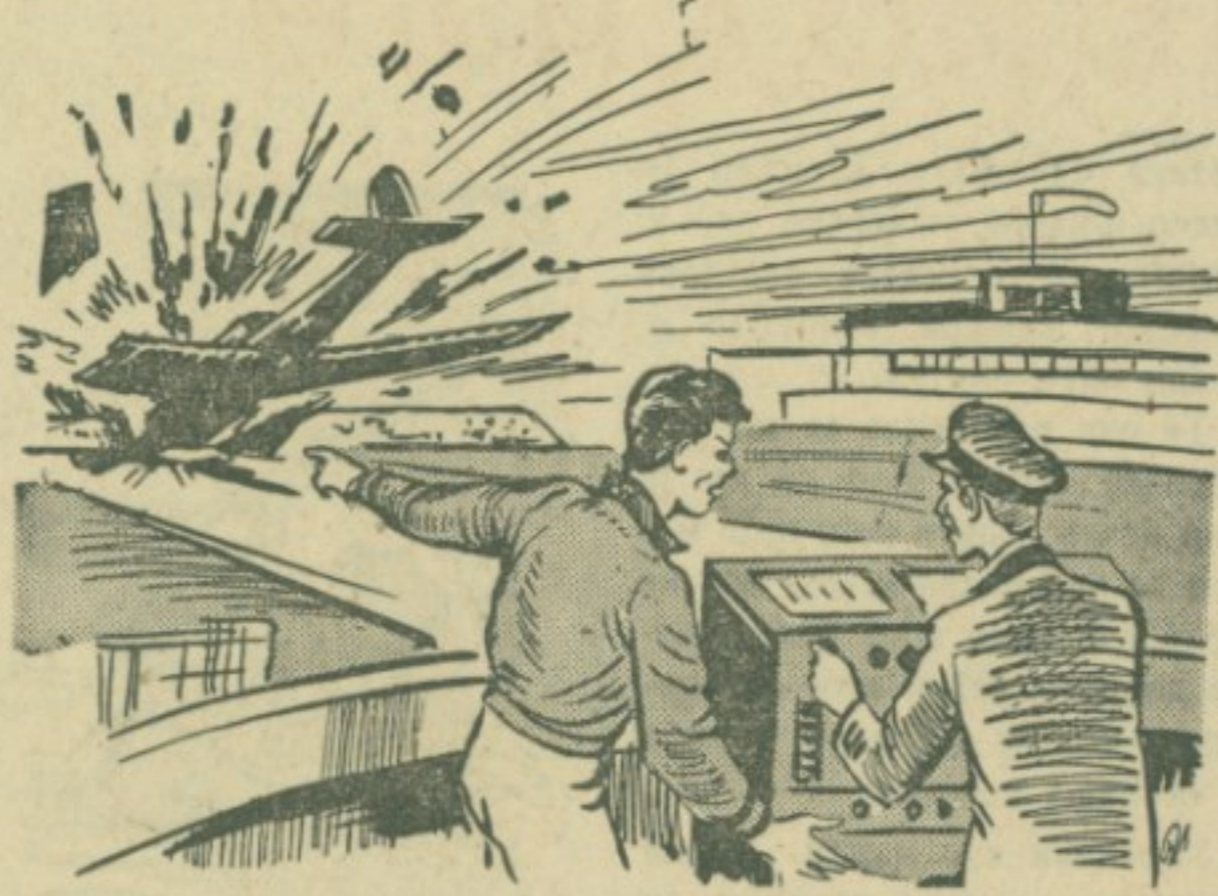
Опасна „домаћа животиња“

По америчким кућама у последње време све чешће се виђају мали акваријуми са егзотичним рибама. Сада је у моди пирана, крволочна риба из јужноамеричких вода, које се становници тих области више боје него крокодила.

Зашто су их ПАЛИЛИ?

облак који се брзо шири по свим шупљинама. Чим дође у додир с високом температуром претвара се у пламену лопту. Цео процес може да се одигра за свега једну десетину секунде. Мада је главни проузроковач пожара обично „облак“ бензинског испарења, то може да буде и уље или други материјал. Истраживачи су сазнали тачну висину температуре на разним местима у авиону која изазива ватру, сазнали су да ли и где прва искра искаче услед трења, кратког споја струје, у-

струисали направу која је, чим би прсла цев за одвод горива, поливала хладном водом њене топле делове. Али, научницима је било јасно да вода не може да расхлади затрејану цев за свега један де сети део секунде. Зато, да би спречили ширење већ створеног облака, морали су да направе засебан уређај, а затим

след загревања или чега другог.

Пошто су утврдили да до пожара најчешће долази услед јако загрејане цеви кроз коју отиче гориво, инжењери су дошли на мисао да би њу требало, у случају несреће, нагло хладити. То је било срећно решење. Убрзо су кон-

и читав систем који осигурава од ватре. И најзад су дошли до дуго очекиваног резултата. Чим при спуштању авион јаче удари о земљу, систем инжењера Ледерера и Цорта аутоматски ступи у дејство. Довод горива, цува и других течности се обуспоставља, изолују се сви елек-

трични водови, батерије и генератори тако да се онемогућује кратак спој, а обуставља рад свих авионских апарата.

Било је потребно да се крвљује осамнаест авиона да би се проверила вредност овог система. И на велико задовољство испитивача ни у једном од апарата, а међу њима је било и реактивних, није проузрокован пожар, што значи да су заиста нашли решење. Што је најважније, уређај није ни скуп ни много тежак. У авиону на млазном погону за 150 путника, цео систем није тежи од 250 до 300 килограма, и не би требало да постоји никаква сметња да у сваком авиону буде уграђен. Па ипак, амерички произвођачи авиона не желе да се користе њиме и кажу: „Ако се ваш авион разлупа, није вам потребан ни какав уређај, јер је смрт неизбежна“. Међутим, Џери Ледерер и Хари Цорт се не слажу с њиховим резонавањем. Статистички подаци доказују да у 93 одсто тешких несрећних случајева остају путници живи. Јер приликом негодних узлетања или слетања, апарат обично прво отскаче по земљи, потом се суља и најзад заустави. Тада може да буде контузованих али и не мора. Ако, међутим, дође до пожара, ретко се догађа да посада и путници преживе не срећу. Зато један уређај који онемогућује да избије ватра свакако спасава путнике од смрти.

РОБЕРТ ГОДАРА — ГРАДИТЕЉ РАКЕТА

Роберт Годард рођен је у Масачусетсу, 1882. Од малена се код њега назирало истраживачки дух. Интересовао се за многе ствари. Већ у малим годинама у њему се појавила наклоност према „спољном свету“ и жеља да човек тамо пролде. Зато је готово цео свој живот посветио решавању овог проблема. Знао је да ће се то постићи помоћу ракета и зато је пошао тим путем.

Око 1906 године, Док је још био студент на Политехничком институту, Годард је почео своје експерименте о ракетама. Начинио је лабораторију у школском подруму. Једном приликом, док је испитивао гориво за ракету и његово дејство, читаву школу је обавио густим димом, као да цела грађевина гори. Но, и поред тога што је строго оломенуто, наставно је рад.

По завршетку студија, 1911. Годард је постао професор на истом факултету. Жеља му је била да настави експерименте, али он сам имао је мало новца, а колеџ никакви фондови из којих би помогао његов рад. Зато је морао да штеди чак и на храни. Тако је успевао да понешто остави настрану и да купи најосновније потребе за своје експерименте.

Године 1920. Годард је у једном свом научном раду нацртао да ће човек једног дана помоћу ракете доспети на Месец. Због тога је неколико утицајних листова изврле и њега и његову теорију потсмежу. Убрзо су наступиле још теже последнице: околина је почела да му се руга и он је постао предмет шала. Али, ни то га није зауставило на његовом путу. Радио је упорно, дању и ноћу. (Наставиће се)

ЛОВАЦ

О Брајену Демстеру, сину сиромашног фармера — енглеског колонисте у Јужној Африци, који је по завршетку Другог светског рата постао професионални ловац на крокодиле, писали смо и раније, на почетку његове необичне каријере. Ловио их је у Јужној Родезији, на реци Замбези. У прво време посао су му ометале птице — „крокодилска стража“ — које су своје „домашине“ благовремено обавештавале о опасности. Тада је Демстер решио да их лови ноћу, уз помоћ фењера учвршћеног на глави. Крокодили се не боје ватре и светлости и Демстер је добро зарађивао продајом кожа убијених животиња. Али, сталан боравак у баровитом крају и опасности којима је био изложен подрили су му здравље. Разболео се од реуматизма, ноћу су га морила привиђења и тешки снови. Четири ловачке сезоне учиниле су од њега готово беспомоћног инвалида.

Канадски књижевник Лоренс Ерл описао је Демстерово доживљање у књизи „Ловац на крокодиле“, из које доносимо једно поглавље.

је сезала до листова на ногама. Педесетак метара делило га је од крокодила.

— Не иди тамо! — прошапутао је Џозеф.

Не обраћајући пажњу на његове речи, Демстер је кренуо плићакотом управивши светлост свог фењера на животиње које су стале немирно да се врте као да бирају најгоднији положај за одбрану. Ловац се кретао тихо, притајивши дисање: један клизећи корак за другим, да би избегао пљесак воде.

Ипак, није се бојао. Он још није био преживео онај преломни тренутак после кога се сопствени живот цени више од свега.

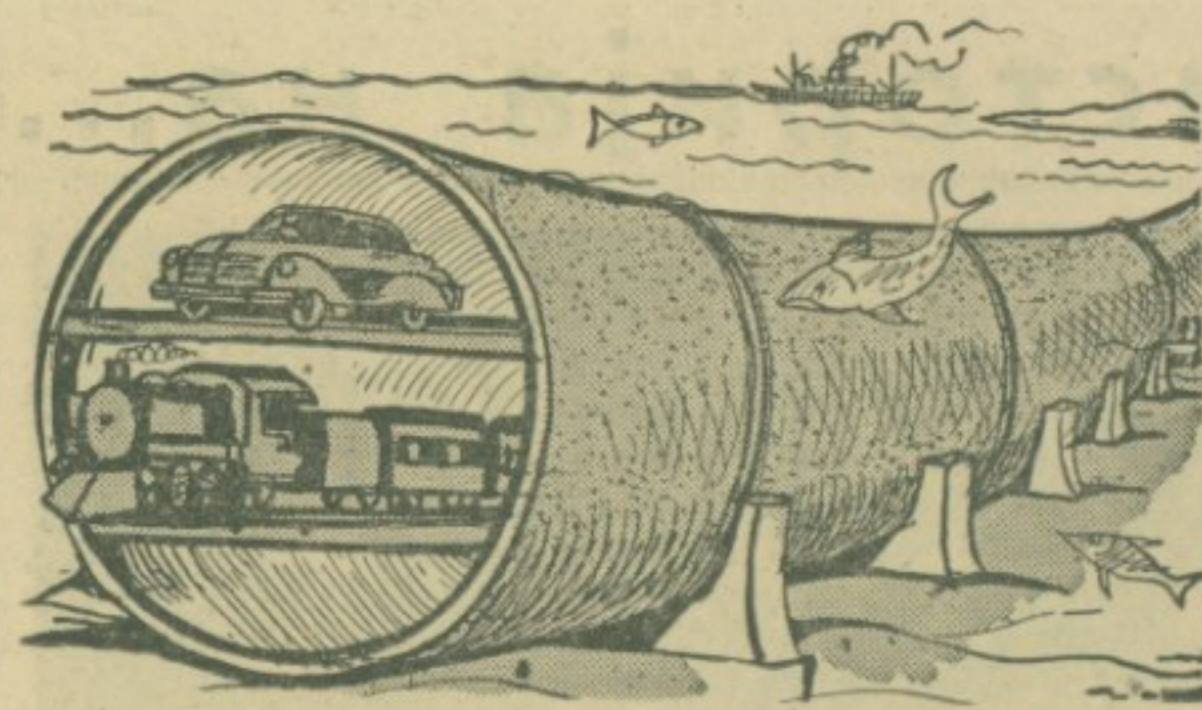
Лагано се кретао напред, опрезно преносећи тежину тела с једне ноге на другу. Наједном је осетио да му је нога пропала у песак који се осипао и у трену се нашао до појаса у води. Затим му је вода дошла до груди и он се задрмао се зауставио. Било му је јасно да је нагазио на извор усред реке.

Држећи пушку изнад главе, Демстер је покушао да се врати на чврсто речно тло. Али, после неколико покушаја схватио је да му то неће поћи за руком без пљеска по води, што би бесумње привукло пажњу гладних животиња. А то би значило сигурну смрт.

Положај је постао веома озбиљан. Не може тако до у бесконачност да стоји готово до рамена у води. Размишљајући како да се извуче из шкрипца, уперио је светлост фењера на крокодиле и видео пред собом, као и пре, седам пари очију. Али, сваког тренутка неки крокодил му може допливати иза леђа. Већ је био решен да ризикује и да се наглим покретом баца према чамцу, који се налазио двадесетак метара од њега, кад је осетио како га је нешто изненада дохватило за мишицу. Дотад недоживљен страх парализовао је ловца и он само што није завршишао од ужаса. Уто је зачуо Џозефов шапат:

— Нкосан (воћо)! Пружи ми пушку, извући ћу те из песка!

Џозеф је био спазно кад се светлост Демстеровог фењера нагло спустила, као да је пала, и погодио је шта се збило. Савладао је сопствени страх пред мрачним дубинама да би спасао живот свог друга.

Железницом испод мора

Саобраћај између јапанских острва обавља се углавном помоћу пароброда. Али, како је то доста споро превозно средство, стручњаци предлажу да се начини подводни тунел између острва Хонда и Хоккаидо. Пробивање тунела испод веома неравног морског дна у овој области, где често избијају вулкани, било би неостварљиво. Зато су јапански инжењери израдили пројект тунела који не би ишао кроз земљу, него кроз воду. Он би повезивао рт Тапи на острву Хондо са ртом Сираками на Хоккаиду, у дужини од 25 километара. То би, уствари, била огромна цев начињена од челично-бетонске мешавине дебљине 60 сантиметара. Тунел би имао два спрата. Горњи је предвиђен за аутомобилски, а доњи за железнички саобраћај. Цев би се налазила око 20 метара испод површине мора и ослањала би се на специјалне носаче укопане у морско дно. По мишљењу стручњака, рад на изградњи овог тунела трајао би пет година.

Добар савет пара вреди

Амерички савезни биро за туризам објавио је преко штампе, плаката, телевизије и радија овај савет америчким грађанима који иду на викенд: „Унапред припремите списак неопходних ствари које носите, као и план максималних издатака. Потом преполовите први списак, а други удвостручите. Само тако ћете свој викенд пријатно провести“.

Ратна флота на продају

Британска влада намерава да изнесе на светска тржишта или баци у старо гвожђе 85 бродова, то јест око трећину своје ратне морнарице. Ту се налази најновији британски бојни брод од 44.500 тона, пет тешких крстарица, седам разарача, 33 фрегате и 50 разних помоћних бродова. Само половина продатих или расчлованих бродова биће замењена новим.

на крокодиле

Око девет часова увече Демстер је успео да убије два крокодила крај првог мамаца — огромног комада меса од нилског коња постављеног на обали. Кад су он и Џозеф стигли до другог мамаца, нису затекли ниједну животињу. Крај трећег Демстер је убио још три крокодила.

Последњи мамац нагазио се четврт миље низводно. Крокодили, заплашени пуцњевима,

метара од обале. Демстер је видео њихове ужарене очи у којима се огледала светлост његовог фењера. Избројао је седам пари очију.

Те очи распаиле су његову ловачку страст. Као да му је био бачен изазов који није могао да не прихвати. Јер лов не привлачи само због материјалне користи, већ и због опасности с којима је везан, напора и осећања успеха.

Управили су чамац према пешчаном спрду на коме су гореле очи животиња. Изненада, насукали су се на песак. Нешто даље низводно, чамац се опет зарвио у пешчано дно. Куда год пошли, свуда би им се на путу испречили пешчани наноси. Псујући кроза зубе, Демстер је скинуо мокасице и изишао из чамаца. Вода му

Одавно Демстер није осетио такву наладу као у том часу. Никада још није излазио у сусрет крокодилима према средини реке — сад се не може склонити на обалу у случају опасности. Колико је њему било познато, на то се досад још ниједан ловац није одлучио.

тешка срца су напустили укусно месо нилског коња и повукли се на пешчани спруд који се протезао реком стотинак

Морске животиње — извор руда

Океан може да постане главни извор за добијање ниобијума и ванадијума, ретких и врло корисних метала. Ово тврде научници једног америчког технолошког института, који су у неким морским животињама нашли трагове ових метала. Познато је да су ниобијум и ванадијум врло важан додаток за добијање квалитетног челика, који је због своје отпорности на високим температурама нарочито тражен у изради савремених авиона.

Божур и мачка

Једном човеку по имену Јуан Сју дошао гост. Угледавши на виду слику на којој је био напратан ивет божура и поред њега мачка, гост је рекао: — Ову слику уметник је насликао средином дана.

— Откуд знаш? — задивило се домаћин.
— Цвет је отворен, а његове латице су суве. Зенице у мачке су као две уске тамне цртице. Да је слика рађена ујутру, латице божура биле би још скупљене и на њима би блистале капи росе. А да је уметник радио слику увече, мачкине зенице биле би округле и блиставе.

ТОМАХАВК И ЧЕТВОРОНОГИ РЕНЕГАТ

ДОБРАГА, ШТА ЈЕ С РИБОМ? РАСТЕРАКЕ НАМ ТИМ И АЈАЊЕМ СВУ ДИВЉАЦ!

РИБА НИКАД НЕ ЛАЖЕ БЕЗ НЕКОГ КРУПНОГ РАЗЛОГА! ДА ПОГЛЕДАМО ШТА ГА ЈЕ УЗНЕМИРИЛО!

СКОЛН'ТЕ ТО ПСЕТО! ИСКИДАКЕ МЕ НА КОМАДЕ!

НЕ БОЈТЕ СЕ, ОЈ НАПАДА САМО НЕПРИЈАТЕЉЕ... ПЕРЕД ТОГА, РИБА НЕ ЛАЖЕ БЕСНО... ИЗГЛЕДА ДА МУ СЕ СВИГАТЕ!

АЛ' СЕ ОН МЕНИ НЕ СВИГА! ОТКАКО САМ ПОСТАО ТРАПЕР... НЕ МАРИМ ЗА ЖИВОТИЊЕ!... ЈА САМ ГУС СМЕТЕРС!

А ЈА ТОМАХАВК! ОВО ЈЕ МОЈ ДРУГ ДЕН! А ШТА ВИ РАДИТЕ У ОВОМ ПУСТОМ КРАЈУ, ГУСЕ?

СУТРАДАН, ДВА ДРУГА КРЕНУЛА СУ У ЛОВ, ДА ЗА КАРАВАН ПРИБАВЕ ХРАНЕ...

СПАСАВАМ СВОЈ ЖИВОТ! ЈЕДНА ГРУПА ИНДИЈАНАЦА ПРОГОНИ МЕ ВЕЋ МЕ СЕЦИМА!

СВАКАКО ОНИ КОЈИ СУ И НАС НАПАЛИ! ПРИДРУЖИТЕ СЕ КАРАВАНУ... СИТЕ ГУРНИЈИ!

ТЕ НОКИ, ГУС ЈЕ ПОЧЕО ДА ОСТВАРУЈЕ СВОЈ ПЛАН...

ТРЕБА ПРВО РАЗОРУЖАТИ ШТО ВИШЕ ЈУДИ... ТАДА СЕ НЕФЕ МОЌИ ОДУПРЕТИ НАПАДУ! НАДАМ СЕ ДА СЕТАЈ ПРОКЛЕТИ ПАС ЈОШ СЕЉА МОЈИХ КОМАНДИ...

ОВАМО, ДОНДО! ДОЂИ!

ДОНО... ПОКУПИ ПУШКЕ ИСАКРИЈ ИХ! ОДЛАЗИ!

МОЖДА СУ ИХ УНИШТИЛИ... АЛИ, ЗАШТО БИ ГУБИЛИ ВРЕМЕ ДА УКЛАЊАЈУ ТРАГОВЕ КАД СУ ДОБИЛИ ОНО ЗА ШТА СУ ДОШЛИ?

МИ... САД СМО ПРЕБОЗАЛИ ПУШКЕ, 19 НЕ ДОСТАЈЕ! АЛИ ОКО ЛОГОРА НЕМА ИНДИЈАНСКИХ ТРАГОВА!

НАСТАВИКЕ СЕ

ПАС, НАРАВНО, НЕ ЗНА ЗА ЗЛОЧИНАКЕ НАМЕРЕ СВОГ БИВШЕГ ГОСПОДЕРА...

ТАКО, ДОНДО! ОДНЕСИ ЈЕ У ШУМУ И САКРИЈ ЈЕ!

ТАКО ЈЕ РИБА ОДНОСИО ЈЕДНУ ПО ЈЕДНУ ПУШКУ

ХА! ХА! КАКАВ ПЛАН! ПУШКЕ СУ НЕСТАЛЕ... ОДНЕО ИХ ЈЕ ПАС! НЕМА НИ НАЈМАЊЕ ОПАСНОСТИ ДА МЕ ОТКРИЈУ!

СУТРАДАН УЈУТРУ...

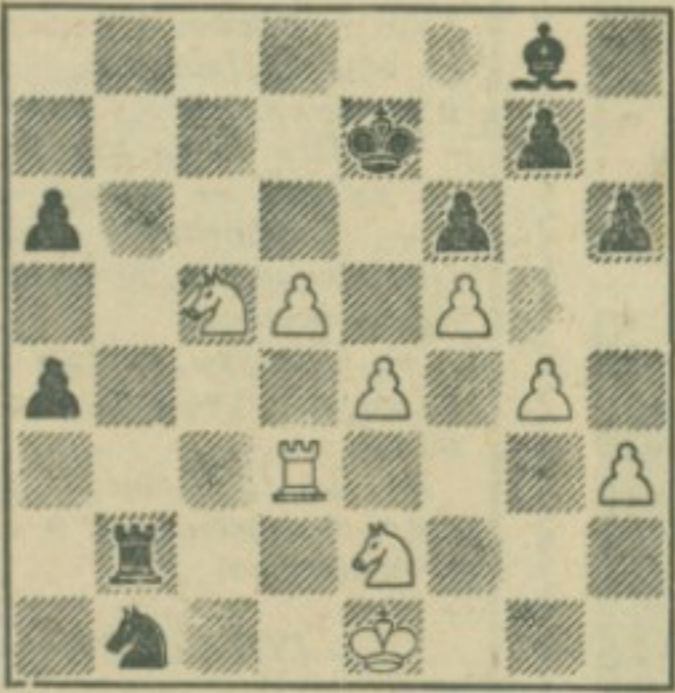
МОЖДА СУ ИХ УНИШТИЛИ... АЛИ, ЗАШТО БИ ГУБИЛИ ВРЕМЕ ДА УКЛАЊАЈУ ТРАГОВЕ КАД СУ ДОБИЛИ ОНО ЗА ШТА СУ ДОШЛИ?

НАСТАВИКЕ СЕ

Учимо шах XXX

Ми се упознајемо с првацима света у шаху. Прво смо видели два незванична првака, Адолфа Андерсена и Паула Морфија, а тиме два званична, Вилхелма Штајница и Емануела Ласкера. Трећи званични првак, односно пети првак уопште, био је Раул Хосе Капабланка, познат и по својим многим реми-партијама због којих је добио назив „Краља ремија“. У мечу одржаном у његовом родном месту, Хавани на Куби, 1921 године, он је одиграо с Ласкером четрнаест партија; четири је добио, а десет ремизирао. Требао је да играју још десет партија, али Ласкер је одустао од даље борбе и тако је Капабланка постао светски шампион у шаху.

На једном турниру у Лондону, 1922 године, с Капабланком је играо и чувени руски шахиста Богољубов. У једној партији, у којој је Капабланка имао беле фигуре, игра је текла доста мирно све до четрдесет и шестог потеза белог. Тада је настао овакав положај:

Четрдесет и шести потез црног био је а4-а3. Тиме је почела трка слободних пешака — који ће пре стигли до реда на коме се претвара у даму. Посматрајте ту трку!

47. д5-д6+ Кс7-д8, 48. Се2-д4 Т62-66, 49. Сд4-е6+ Лг8:е6, 50. ф5:ф6 Т66-68 (Богољубов је сав у одбрани!) 51. е6-е7+ Кд8-е8, 52. Сц5:д6. После овог Капабланкиног потеза Богољубов мора или да брани нападнутог топа или да вуче потез а3-а2, да би што пре дошао до даме. Он не чини ни једно ни друго, већ — предаје партију.

Ставите се у његов положај, па крените напред пешаком. Шта ће даље бити? Саб:68 а2-а1Д, д6-д7+ Ке8:е7, д7-д8Д+ и тако — до мата. Црни има даму, али она уопште нема времена да ступи у дејство. Чувен као „Краљ ремија“, Капабланка је познат и по оној својој изреци — да је највише научио из својих изгубљених партија.

„ЧАСОВНИК БУДУЋНОСТИ“

На врху зграде Универзитета у Каракасу, у Венецуели, постављен је јединствен сат на свету, који називају „часовник будућности“. То је велика кугла направљена од пластичне материје у коју је уграђено осам сунчаних хелија. Ове хелије претварају сунчеву енергију у електричну, стварајући погодну снагу довољну да часовник ради даконачно у току три месеца, то јест док је сунце евентуално заклоњено облацима.

ТРУБА КОЈА ВЕЋ 500 ГОДИНА СВИРА НА УЗБУНУ

Путници и туристи који посете полски град Краков често се ноћу са чуђењем буде на пискући знак узбуне војничке трубе. Овај знак чује се сваке ноћи у исто време већ преко 500 година. Традиција потиче из 1423. Тада су Турци усред ноћи напали град и трубац који је свирао на узбуну погођен је стрелом посред груди. Отада војничка труба сваке ноћи потсећа грађане Кракова на трубаца који је погинуо за слободу свога града.

НАЈБОЉИ ТРКАЧ МЕЂУ ЖИВОТИЊАМА

Научник Џон Н. Хамлет из Флориде, у САД, извео је један занимљив оглед да би испитао брзину дивљих животиња. Уз помоћ својих сарадника, по једном за то нарочито припремљеном простору повлачио је комад сировог меса који је каблом био привезан за један точак. На дати знак научник је пиштао разне животиње, које су журиле за комадом меса. Њихову брзину пратили су сарадници и мерили специјалним часовником. На крају су утврдили да је гепард постигао брзину од 87 км на час већ за петнаест секунди, док је доцније ту брзину повећао на око 113 километара. Тиме је поставио рекорд на овој незваничној трци.

ВАКЦИНА ПРОТИВ РАКА ЈЕТРЕ КОД ПАЦОВА

Др Алекс Новиков, са медицинске школе „Алберт Ајнштајн“ у Њујорку, открио је вакцину против једног специјалног облика рака јетре код пацова када се он нагло развија. Ову супстанцију добио је издвајањем из хелија рака других животиња. Др Новиков је њоме вакцинисао осам пацова и код седам се болест није појавила.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

„ШКОЛА“ ЗА НЕИЗЛЕЧИВЕ ПУШАЧЕ

Национално удружење непушача у Енглеској прешло је недавно у офанзиву: решило је да покрене курсеве за оне који су се досад показали као „неизлечиви животињски дуван“. Први од њих почеће већ идучег месеца на острву Вајту.

На сваки курс моћи ће да се упише највише 65 слушалаца. „Студенти“ ће се упознати с начинима постизања физичког и душевног здравља и слушаће излагања психијатара, специјалиста за плућне болести и других. На крају, „добиће реч“ и хипнотизер. „Хипноза — тише претседник удружења један лекар из Ливерпула — помоћи ће вам да изиђете из зачараног круга у коме се налазите. Свака попушена цигарета рађа жељу за новом и тако човек остаје вечити роб овог порока. Али кад се једном тога ослободи, васпитање и психотерапија помоћи ће му да не падне поново у исту грешку“.

Још није познато шта какав ће одзив код пушача имати ова акција.

ПРАКТИЧНА АУТО-ЦИСТЕРНА

У Америци је начињен нов тип камiona-цистерне, с резервоаром од пластичне масе. Резервоар је широк 140 сантиметара, а дуг нешто преко десет метара. Може да прими око 20.000 литара течности. Практичност овакве ауто-цистерне је у томе што се резервоар по потреби може савити у ролну и на камion натоварити друга роба.

СИНТЕТИЧКО МЛЕКО БОЉЕ ОД ПРИРОДНОГ?

Једна нова врста синтетичког млека, које је више него упула јевтиније од природног,

нашла је на тако добар пријем код потрошача да су се руководиоци енглеске индустрије млечних производа озбиљно забринули. Произвођачи овог синтетичког млека тврде да је оно исто тако здраво и хранљиво као природно. Штавише, неки лекари сматрају да је, захваљујући томе што не садржи животињске масти штетне по артерије, препоручљивије од природног за неке категорије болесника.

САМ СЕБИ ГАРАЖА

Данас, кад је по великим градовима проблем смештаја постао веома акутан, изум једног енглеског инжењера можда показује пут за његово бар делнично решење. Он је конструисао цип који може да се претвори у сопствену гаражу. Мотор, ових кола је

јачине 650 кубика, брзина им је 100 км на час, имају четири седишта и могу да понесу терет од 400 килограма. По потреби, на врло једноставан начин, каросерија аутомобила претвара се у кутију-гаражу, док се точкови увлаче, слично авионским.

МАЊА ИЛИ ВЕЋА БИЉКА— ПО ЖЕЉИ

Хризантеме које имају високу стабљику могу се смањити употребом хемикалије „Амо 1618“. На тај начин оне постају погодне за држање у саксији. Ова супстанца не утиче на растење цвета и листа, већ само стабљике. Помоћу ње, амерички стручњак др Хенри Кети успео је да смањи раст и неких других биљака. „Амо 1618“ делује било да се помеша са земљом, или да се њиме прска биљка.

СУНЧАНИ ФРИЖИДЕР

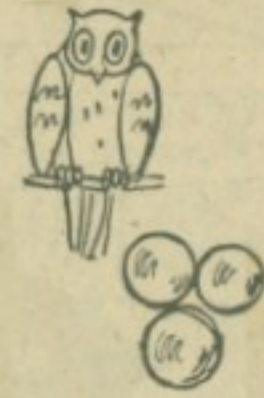
Фрижидер који добија енергију од сунца успели су да усаврше Курт Дорон Офер и Ц. Гиледи са технолошког института у Хаифи. Користећи само прерађену сунчеву енергију овај фрижидер је помоћу цевни спојен са колектором сунчаних зракова на крову куће. Завршна лабораториска испитивања су сада у току.

НЕКАД ОПАСНА БОЛЕСТ...

Борба на широком фронту против маларије почела је у Венецуели 1935 године, кад је основан институт у Мараки. Поред лечења оболелих, предузете су и друге мере: мочваре су исушене, побољшани су хигијенски услови, око 500.000 кућа запрашено је инсектицидима, итд. Ипак је све до 1945 било врло много оболелих. Међутим, отада је констатован нагао напредак. Протекле године у Венецуели је било само 899 болесника од маларије, мање него што је 1935 забележено само у једном граду. Очекује се да у 1960 години неће више бити ниједног случаја.

... птица водомар носи јаја с најтањом љуском, која је саввим провидна. Сма-

... научници су израчунали да на Земљу свакодневно падне хиљаду тона атмосферске (метеорске) прашице. Ако пођемо од претпоставке да Земља као чврсто тело постоји две милијарде година, онда је она за то време добила у тежини 730 милиона тона.

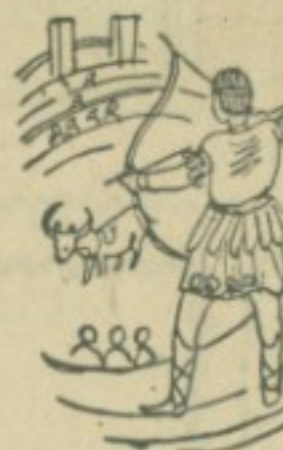
... жене Старог века веома су волеле мирисе. Тако је једна од дворкиња египатске краљице Нефретете забележила пре 5000 година: „Мебу либиским мирисима за-

тра се да је изумрла птица епиорнис носила јаја с најдебљом љуском. Јејина носи округла, а пустињска кокош ваљкаста јаја.

... чувени дански лингвиста Расмус Кристијан Раск (1787—1832) говорио је 230 страних језика.

... нилски коњ кад зева може да отвори уста и по метар и двадесет сантиметара.

... у Августово време Римљани се нису задовољавали само тиме да иду у

пазила сам један који прекрасно мирише. Тај мирис чува се у бочицима које имају зидове танке као љуска јајета, а споља су свуда украшене. Те бочице долазе с Крита. Надам се да се приликом превоза неће разбити“.

... симплонски прелаз преко Алпа и историјски тунел добили су име по швајцарском селу Симплон.

лов, већ су приређивали велике ловове по својим амфитеатрима и циркусима.

... стари Римљани употребљавали су против мољаца — лимунове.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

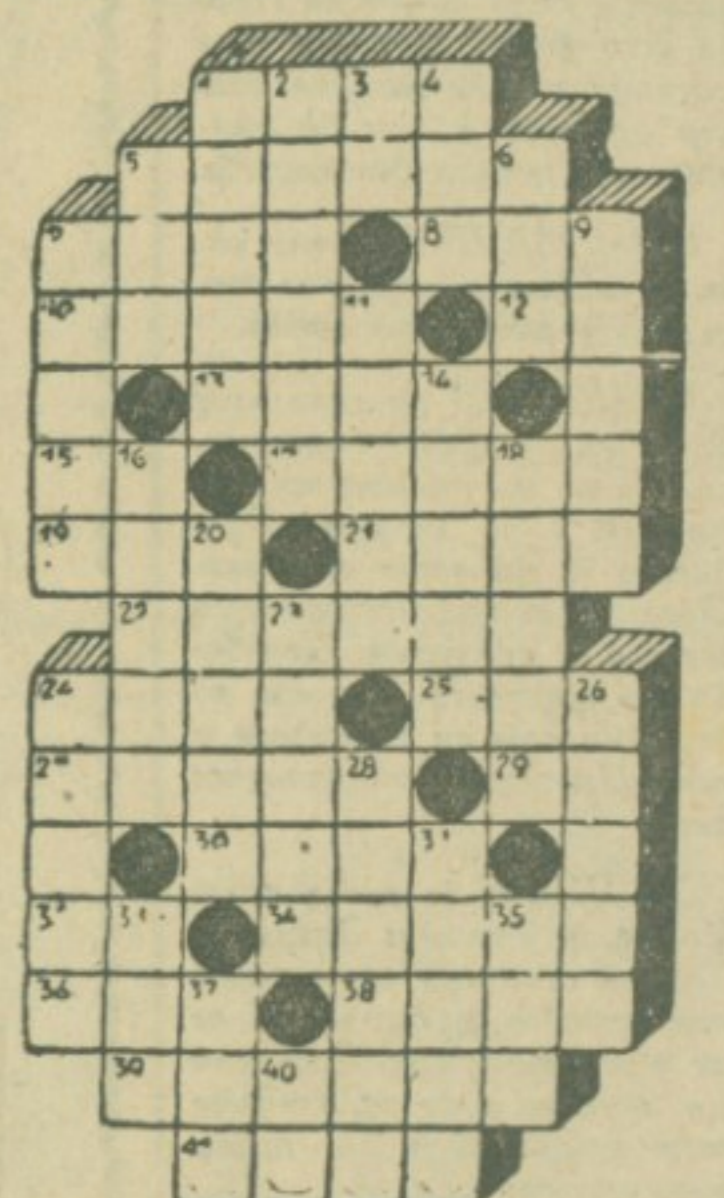
Љиљанин љућни ковчежић

Copyright P. I. V. Box 6 Copenhagen

Пре неколико дана Љиљана је с родитељима отишла на летовање и ево шта је понела за своју дутку коју је такође сама начинила. Ако желите да се угледате на њу, изрежите цртеже из нашег листа, залепите их на картон, па их опсегните по ивицама. Поједине предмете можете обојити.

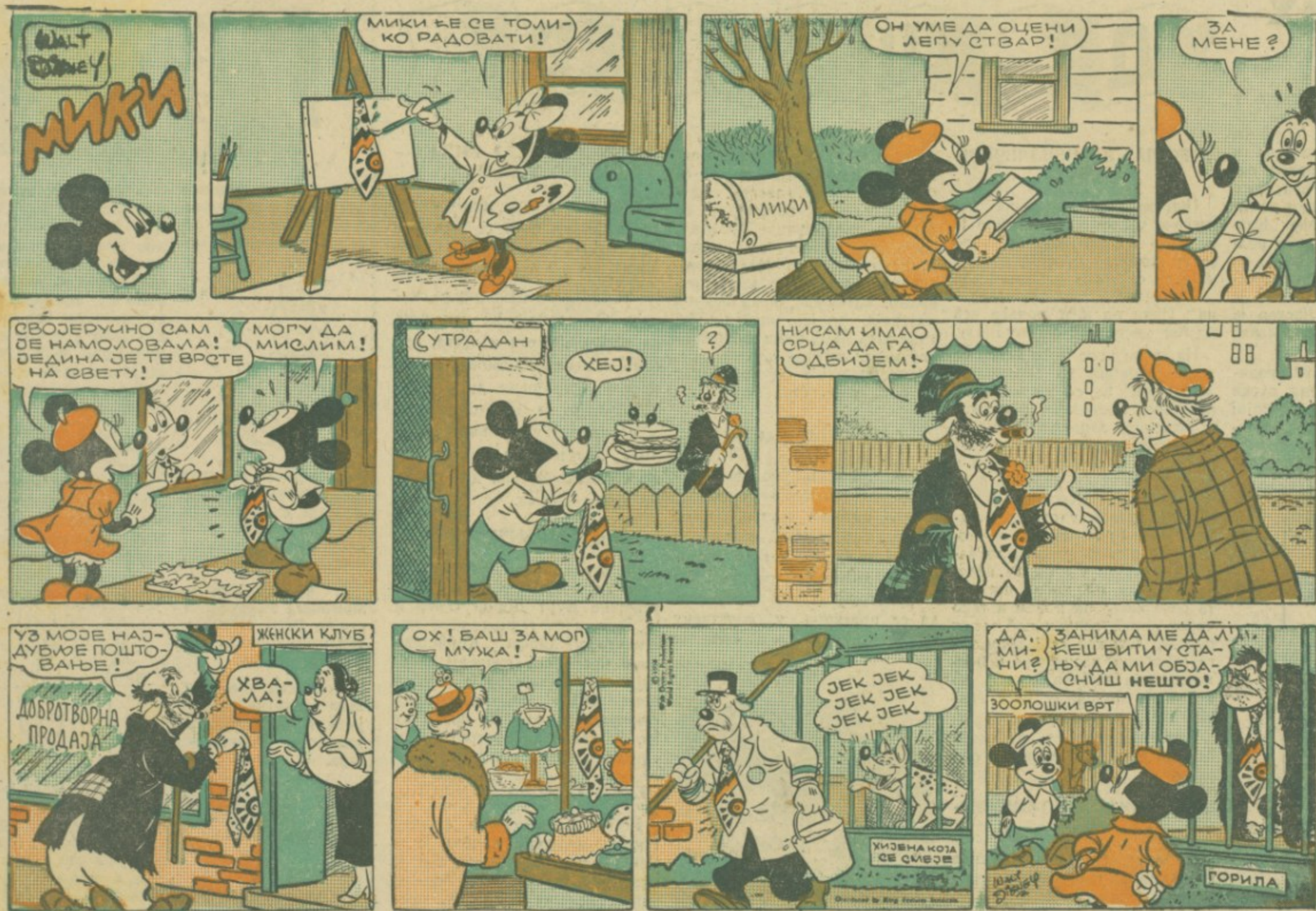
Љиљанин „кофер“ састоји се од обичне картонске кутије чији је поклопац причвршћен једном својом дужицом, док су три стране слободне. Кутија је накнадно облепљена јачим шареним папиром. Што се тиче динке и два затварача са стране, они су начињени од чвршћег картона док су закачке од метала. Све остало начинићете без тешкоће према нашим цртежима.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) С(теван) С(ремац); 2) Гали; 3) сатара; 4) „На Липару“; 5) она; 6) нов; 7) с(ине) т(игуло); 8) та; 9) мо; 10) енигма; 11) етер; 12) Бранка; 13) на; 14) мо; 15) енигма; 16) етер; 17) Бранка; 18) на; 19) Никола; 20) Т(есла); 21) де; 22) мит; 23) дах; 24) Шарл Гуно; 25) тмурна; 26) алге; 27) аа.

Усправно: 1) сети; 2) слап; 3) гала; 4) Иран; 5) санте; 6) арома; 7) нос; 8) уво; 9) Титан; 10) агент; 11) Нер; 12) мрк; 13) Ванат; 14) Адана; 15) Ниш; 16) ехо; 17) Ирма; 18) дуне; 19) дула; 20) Грга.

ЗА СВАКИ СЛУЧАЈ

— Молим те, Мики, да ми нешто објасниш, — вели Шиља. — Кад год је пријем код Мини, увек те видим где седиш за клавиром. Међутим, још те ниједном нисам чуо како свираш.

— Па ја уопште не свирам, Шиљо.

— Зашто онда седиш за клавиром?

— Зар ти није јасно? Да неко други не би свирао.

ПРЕПОЗНАО ГА

Чуло се да је Паја у болници и Хорације пошао да га обиђе. Нишао га је свез и завојима.

— Шта се то десило, Пајо, забогат? — упитао га је.

— Саобраћајна несрећа.

Пре три месеца прегазио сам једног пешака.

— Пре три месеца? Али ти си тек јуче дошао у болницу!

— Да. Јуче сам на улици срео прегаженог... и он ме је препознао.

ГУНАЧИНА

Паја прича у друштву:

— Кад сам се последњи пут посеђао с Патом, она је пала на колена на под и завапила...

— Шта је завапила?

— Рекла је: „Изази испод кревета, неваљаче!“

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Где је рођен римски цар проба?
Шта је цимоза?
Где се налази насеље Челебићи?
Шта је вишњак?
Где је планина Олшева?

ОДГОВОРИ

ПРОБ, римски император (276—282 године наше ере) родио се у Сирмијуму, садашњој Сремској Митровици. Потпуцао је из скромне породице. Одличан војсковођа, он је однео више победа над варварима. Преи је засадио винову лозу код Гроцке и у Фрушкој Гори. Убили су га његови војници кад им је наредио да исуше мочваре око Сирмијума, јер је копана канал, који би одвео воду у Саву било напром посло. Но, то је био само повод за убиство. Војници су, лако изгледа, били кивни на Проба што је саввао о томе да оствари сталан мир за римску државу, у ком би случају они остали без службе.

ЦИМОЗА ЈЕ фермент који се налази у квасцу и проузрокује алкохолно ерење.

ЧЕЛЕБИЋИ су село крај Фоче, са око 2.000 становника. Лежи на надморској висици од 1.149 метара. Развијено је на више заселака. Околна је под четинарском шумом и сунетима. Челебићи су нарочито познати по борбама које су ту вођене у току Народноослободилачког рата.

ВИШЊАК је врста сока. Највише, у околини Задра и Сплита стављају се марске пре сушења у бурад да се из њих исцеди сок. Добивени сок зове се вишњак, а пије се свеж или се из њега прави вино или марска.

ОЛШЕВА је планина у Словенији, североисточно од Камнишких Алпа. Висока је 1930 метара. Јужно од ње простире се дивна Ловерска Долина, једна од најлепших алпских долина у Словенији.

БАШ ЧЕДНИК

